

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

*Autentiškas vertimas
Vyriausybės posėdžių skyrius
2024 01 22*

KETVIRTASIS SKYRIUS

BYLA ANŽELIKA ŠIMAITIENĖ PRIEŠ LIETUVĄ

(Petacija Nr. 36093/13)

SPRENDIMAS

6 straipsnio 1 dalis (civilinė byla) • Nepriklausomas ir nešališkas teismas • Procesas, kuriame ginčijamas Respublikos Prezidento dekretas dėl teisėjo atleidimo
Pirmojo protokolo 1 straipsnis • Netrukdomas naudojimasis nuosavybe • Atsisakymas kompensuoti teisėjui nesumokėtą atlyginimą už teisėjo įgaliojimų sustabdymo laikotarpį • Nenumatomumas

STRASBŪRAS

2020 m. balandžio 21 d.

GALUTINIS

2020-10-12

Šis sprendimas tapo galutinis pagal Konvencijos 44 straipsnio 2 dalį. Jame gali būti daromi redakcinio pobūdžio pataisymai.

Byloje Anželika Šimaitienė prieš Lietuvą

Europos Žmogaus Teisių Teismas (Ketvirtasis skyrius), posėdžiaujant kolegijai, sudarytai iš:

pirmininko Fridrik Kjølbros,
teisėjų Paulo Pinto de Albuquerque,
Faris Vehabović,
Iulia Antoanella Motoc,
Carlo Ranzoni,
Marko Bošnjak,
Péter Paczolay

ir *skyriaus kanclerio* Andrea Tamietti,

po svarstymo uždaruose posėdžiuose 2019 m. kovo 26 d. ir 2020 m. kovo 3 d.

skelbia pastarąją dieną priimtą sprendimą:

PROCESAS

1. Bylą prieš Lietuvos Respubliką pradėjo Lietuvos Respublikos pilietė Anželika Šimaitienė (toliau – pareiškėja), kuri 2013 m. gegužės 27 d. Teismui pateikė peticiją (Nr. 36093/13) pagal Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos (toliau – Konvencija) 34 straipsnį.

2. Pareiškėjai atstovavo Vilniuje praktikuojanti advokatė A. Pūkienė. Lietuvos Respublikos Vyriausybei (toliau – Vyriausybė) atstovavo jos atstovė K. Bubnytė-Širmenė.

3. Pareiškėja visų pirma teigė, kad, pažeidžiant Konvencijos 6 straipsnio 1 dalį, jai nebuvo užtikrinta teisė į nepriklausomą ir nešališką teismą. Ji taip pat skundėsi, kad nors baudžiamasis procesas prieš ją buvo nutrauktas, ji negavo atlyginimo už jos, kaip teisėjos, įgaliojimų sustabdymo laikotarpį, taigi buvo pažeista Konvencijos 6 straipsnio 2 dalis ir Konvencijos pirmojo protokolo 1 straipsnis.

4. 2017 m. sausio 27 d. Vyriausybei buvo pranešta apie skundus dėl teisių į nepriklausomą ir nešališką teismą, nekaltumo prezumpciją ir nuosavybės apsaugą, o likusi peticijos dalis buvo pripažinta nepriimtina pagal Teismo reglamento 54 taisyklės 3 dalį.

5. Nuo Lietuvos išrinktas teisėjas Egidijus Kūris nusišalino nuo bylos nagrinėjimo (Teismo reglamento 28 taisyklės 3 dalis). Atitinkamai 2019 m. kovo 5 d. skyriaus pirmininkas iš trijų asmenų, kuriuos Lietuvos Respublika paskyrė tinkamais eiti *ad hoc* teisėjo pareigas (Konvencijos 26 straipsnio 4 dalis ir Teismo reglamento 29 taisyklės 1 dalies a punktas), *ad hoc* teisėju išrinko Paulo Pinto de Albuquerque.

FAKTAI

I. BYLOS APLINKYBĖS

6. Pareiškėja gimė 1970 m. ir gyvena Pašilaičių kaime, Vilniaus rajone.

7. 1995 m. gegužės 11 d. Respublikos Prezidentas A. B. paskyrė pareiškėją Vilniaus miesto trečiojo apylinkės teismo (toliau taip pat – Apylinkės teismas) teisėja.

A. Baudžiamasis procesas prieš pareiškėją

8. 2006 m. vasario 21 d. dekretu, remdamasis Lietuvos Respublikos Konstitucijos 114 straipsnio 2 dalimi, Teismų įstatymo 47 straipsnio 3 dalimi ir 89 straipsnio 1 dalimi (žr. šio sprendimo 57, 58 ir 60 punktus) bei atsižvelgdamas į generalinio prokuroro teikimą, Respublikos Prezidentas V. A. sustabdė pareiškėjos, kaip teisėjos, įgaliojimus ir sutiko, kad ji būtų patraukta baudžiamojon atsakomybėn pareiškiant kaltinimus dėl piktnaudžiavimo (Baudžiamojo kodekso 228 straipsnio 1 dalis) ir dokumentų klastojimo (Baudžiamojo kodekso 300 straipsnio 2 dalis). Pareiškėja buvo įtariama padariusi šiuos nusikaltimus atlikdama teisėjo pareigas civilinėje byloje, kurią nagrinėjo 2002 m. birželį. Byla buvo susijusi su buto privatizavimu.

9. 2010 m. kovo 15 d. Kauno apygardos teismas paskelbė nuosprendį, kuriuo išteisino pareiškėją dėl abiejų baudžiamųjų kaltinimų.

10. 2011 m. liepos 1 d. Lietuvos apeliacinis teismas panaikino pirmosios instancijos teismo sprendimą kaip neteisėtą ir nepagrįstą, motyvuodamas tuo, kad teismas klaidingai ištyrė ir įvertino faktines aplinkybes. Lietuvos apeliacinis teismas nusprendė, kad nagrinėdama buto privatizavimo bylą pareiškėja, savo veiksmais „diskreditavusi teisėjo vardą bei teisminės valdžios autoritetą, <...> priėmė neteisėtą bei nepagrįstą sprendimą“ ir taip „padarė didelę žalą valstybei“, o jos veiksmai „atitinka BK 228 straipsnio 1 dalį ir 300 straipsnio 2 dalį“. Vis dėlto Lietuvos apeliacinis teismas nutraukė baudžiamąją bylą dėl baudžiamosios atsakomybės senaties termino.

11. Pareiškėja pateikė kasacinį skundą, kuriame teigė, kad pažeistas nekaltumo prezumpcijos principas.

12. 2012 m. gegužės 8 d. nutartimi Lietuvos Aukščiausiasis Teismas šešiolikos teisėjų plenarinėje sesijoje sutiko su apeliacinės instancijos teismo išvada, kad pareiškėjos baudžiamajai atsakomybei taikomas senaties terminas. Vis dėlto Lietuvos Aukščiausiasis Teismas pabrėžė, kad Lietuvos apeliacinis teismas, nutartyje pavartodamas kai kurias formuluotes (žr. šio sprendimo 10 punktą), pažeidė pareiškėjos teisę į nekaltumo prezumpciją, nes jos gali būti suprantamos kaip pripažįstančios pareiškėją kalta dėl nusikalstamos veikos padarymo. Tai – esminis baudžiamojo proceso

pažeidimas. Dėl šios priežasties Lietuvos Aukščiausiasis Teismas panaikino visą Lietuvos apeliacinio teismo nutartį.

13. Pasisakydamas dėl nekaltumo prezumpcijos, Lietuvos Aukščiausiasis Teismas taip pat atkreipė dėmesį, kad, nutraukiant baudžiamąjį procesą dėl senaties termino, asmens kaltumo klausimas nesprensdžiamas. Pagal Baudžiamąjį kodeksą draudžiama priimti apkaltinamąjį nuosprendį suėjus senaties terminui. Jei teismas, nutraukdamas baudžiamąjį procesą, taip pat pripažintų asmenį kalto dėl tam tikro nusikaltimo, jis pažeistų Konstitucijos 31 straipsnyje įtvirtintą nekaltumo prezumpcijos principą. Ypač svarbu, kad valstybės institucijos ir pareigūnai laikytųsi nekaltumo prezumpcijos principo. Europos Žmogaus Teisių Teismas taip pat yra pabrėžęs, kad nesant galutinio teismo sprendimo negalima asmens paskelbti kalto dėl nusikaltimo padarymo. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas padarė išvadą, kad panaikindamas išteisinamąjį nuosprendį ir nutraukdamas baudžiamąjį procesą dėl senaties termino apeliacinės instancijos teismas negalėjo grįsti savo sprendimo teiginiais, iš esmės reiškiančiais, jog asmuo yra kaltas dėl nusikaltimo padarymo. Nepaisydamas to, Lietuvos Aukščiausiasis Teismas nusprendė, kad baudžiamosios bylos nutraukimas dėl senaties termino savaime nereiškia asmens rehabilitavimo ir negali būti tapatinamas su asmens išteisinimu.

B. Pareiškėjai iškelta drausmės byla, jos nušalinimas nuo pareigų ir civilinė byla dėl atleidimo iš darbo ir nesumokėto atlyginimo

1. Pareiškėjai iškelta drausmės byla

14. 2010 m. liepos 15 d., tebevykstant baudžiamajai bylai prieš pareiškėją, generalinis prokuroras kreipėsi į Respublikos Prezidentę D. G. ir pažymėjo, kad derėtų išnagrinėti, ar pareiškėja tikrai diskreditavo teisėjo vardą aplaidžiai atlikdama savo pareigas.

15. 2010 m. liepos 16 d. pareiškėja pateikė prašymą Respublikos Prezidentei atnaujinti teisėjo įgaliojimus.

16. 2011 m. kovo 14 d. Vilniaus miesto trečiojo apylinkės teismo pirmininkas Teisėjų tarybai, teisėjų savivaldos institucijai, pranešė, kad iš Specialiųjų tyrimų tarnybos gavo tam tikrą informaciją apie tai, kad pareiškėja 2001 m. netinkamai nagrinėjo civilines bylas. Teisėjų taryba įpareigojo teismo pirmininką ištirti gautą informaciją.

17. 2011 m. kovo 29 d. Vilniaus miesto trečiojo apylinkės teismo pirmininkas sudarė tarnybinio patikrinimo komisiją. Komisija ištyrė, kaip pareiškėja atliko savo pareigas nagrinėdama civilines bylas tame teisme nuo 2000 m. sausio 1 d. iki 2003 m. lapkričio 10 d. (kai išėjo motinystės atostogų).

18. Komisija 2011 m. balandžio 26 d. pateiktose išvadose nurodė, kad pareiškėja aplaidžiai atliko savo pareigas per atitinkamą laikotarpį. Išvados buvo pateiktos Teisėjų tarybai, o ši jas perdavė Respublikos Prezidentei.

19. 2011 m. gegužės 24 d. dekretu Nr. 1K-699 Respublikos Prezidentė paprašė Teisėjų tarybos patarti, ar, atsižvelgiant į 2011 m. balandžio 26 d. komisijos išvadą, reikėtų pareiškėją atleisti iš teisėjo pareigų už tai, kad ji pažemino teisėjo vardą.

20. 2011 m. gegužės 24 d. pareiškėja pateikė skundą Teisėjų tarybai dėl tarnybinio patikrinimo išvadų. Atsakydamas į jos pareiškimą, kad išvados neobjektyvios, Vilniaus miesto trečiasis apylinkės teismas Teisėjų tarybai paaiškino, kodėl tik 2011 m. išnagrinėjo, kaip pareiškėja atliko savo darbą nagrinėdama civilines bylas tame teisme 2003 m. Apylinkės teismas pažymėjo, kad nuo 2003 m. rudens pareiškėja nenagrinėjo civilinių bylų, o grįžusi iš motinystės atostogų 2005 m. sausio 21 d. iki tol, kol jos įgaliojimai buvo sustabdyti 2006 m. vasario 21 d. Respublikos Prezidento dekretu (žr. šio sprendimo 8 punktą), ji nagrinėjo tik administracines bylas.

Vėliau Vilniaus apygardos teismas nustatė, kad komisijos išvados yra pagrįstos ir jose išdėstyti faktai atitinka tikrovę.

21. Teisėjų taryba 2011 m. birželio 6 d. ir liepos 15 d. surengė posėdžius, kuriuose dalyvavo ir pareiškėja. Ji neigė kaltę dėl aplaidaus pareigų atlikimo.

22. 2011 m. liepos 15 d. Teisėjų taryba, vadovaudamasi Teismų įstatymo 90 straipsnio 1 dalies 5 punktu (žr. šio sprendimo 59 punktą), vienbalsiai rekomendavo Respublikos Prezidentei atleisti pareiškėją iš teisėjo pareigų, savo poelgiu pažeminus teisėjo vardą. Teisėjų tarybos rekomendacija buvo pagrįsta tarnybinio patikrinimo išvadomis (žr. šio sprendimo 17 ir 18 punktus). Teisėjų taryba taip pat pažymėjo, kad ji įvertino „Lietuvos apeliacinio teismo 2011 m. liepos 1 d. nutartyje padarytą teisinį pareiškėjos veikų vertinimą pagal BK 228 straipsnio 1 dalį ir 300 straipsnio 2 dalį“ (žr. šio sprendimo 10 punktą).

23. Respublikos Prezidentė 2011 m. liepos 18 d. priimtu dekretu Nr. 1K-764, vadovaudamasi Konstitucijos 112 straipsnio 1 dalies 4 ir 5 punktais, 115 straipsnio 1 dalies 5 punktu ir Teismų įstatymo 90 straipsnio 1 dalies 5 ir 6 punktais ir gavusi Teisėjų tarybos patarimą, atleido pareiškėją iš teisėjo pareigų, savo poelgiu pažeminus teisėjo vardą (žr. šio sprendimo 57 ir 59 punktus).

24. Tą pačią dieną Respublikos Prezidento kanceliarija paskelbė šį pranešimą spaudai:

„Prezidentė [D. G.] pasirašė dekretą, kuriuo, vadovaudamasi Konstitucija, Teismų įstatymu ir atsižvelgdama į vienabalsį [Teismų] tarybos patarimą, atleido [pareiškėją] iš Vilniaus miesto 3 apylinkės teismo teisėjo pareigų už teisėjo vardo pažeminimą.

[Pareiškėja] vilkino su skolų išieškojimu susijusias bylas, o su butų privatizavimu lengvatinėmis sąlygomis, nuosavybės teisių į žemę ir kitą nekilnojamąjį turtą atkūrimu susijusias bylas nagrinėjo aplaidžiai ir skubotai, vadovavosi neegzistuojančiais dokumentais ir melagingais liudytojų parodymais.

Kad [pareiškėja] klastojo dokumentus bei priėmė neteisėtą ir nepagrįstą sprendimą, sudariusį sąlygas lengvatinėmis sąlygomis privatizuoti butą, liepos 1 d. pripažino ir Lietuvos apeliacinis teismas, tačiau dėl suėjusių senaties terminų negalėjo priimti apkaltinamojo nuosprendžio.

SPRENDIMAS ANŽELIKA ŠIMAITIENĖ PRIEŠ LIETUVĄ

Siekiant užkirsti kelią tokiems atvejams Respublikos Prezidentės iniciatyva buvo priimtos BK pataisos, kuriomis pailginti baudžiamųjų bylų senaties terminai, neleisiantys nusikaltimus padariusiems asmenims išvengti baudžiamosios atsakomybės.

Už teisėjo vardą žeminančius poelgius Prezidentė atleido aštuonis teisėjus.“

2. Civilinė byla dėl pareiškėjos atleidimo ir nesumokėto atlyginimo

25. Pareiškėja pareikalavo iš buvusio darbdavio, t. y. Apylinkės teismo, sumokėti jai neišmokėtą atlyginimą už laikotarpį nuo 2006 m. vasario 21 d. iki 2011 m. liepos 18 d. (žr. atitinkamai šio sprendimo 8 ir 23 punktus), tačiau šis teismas atsisakė tenkinti jos prašymą.

26. Tada pareiškėja pradėjo civilinę bylą, užginčydama 2011 m. liepos 18 d. Respublikos Prezidento dekretą, kuriuo ji buvo atleista iš teisėjo pareigų, ir reikalaudama priteisti už minėtą laikotarpį nesumokėtą atlyginimą. Ji taip pat apskundė visus su administravimu teismuose susijusius procesinius sprendimus, kuriais remiantis buvo priimtas Respublikos Prezidento dekretas (žr. šio sprendimo 22 punktą). Pareiškėja nurodė iš dalies pakeistą Teismų įstatymo 47 straipsnio 3 dalį (žr. šio sprendimo 58 punktą), taip pat rėmėsi Konvencijos 6 straipsnio 2 dalimi ir Konvencijos pirmojo protokolo 1 straipsniu, pažymėdama, kad jos atžvilgiu nebuvo priimtas joks apkaltinamasis nuosprendis, todėl turėjo būti sumokėtas atlyginimas už visą jos, kaip teisėjos, įgaliojimų sustabdymo laikotarpį.

Šiuo atžvilgiu paaiškėjo, kad 2011 m. spalio 18 d. Vilniaus miesto trečiasis apylinkės teismas parengė pirmininko ir vyriausiojo finansininko pasirašytą pažymą, kurioje nurodoma, kad pareiškėjos „atlyginimas“ nuo 2006 m. vasario 21 d. iki 2011 m. liepos 18 d. būtų sudaręs 322 874 litus (LTL, apytiksliai 94 370 eurų (EUR)), o „socialinio draudimo [mokestis]“ – papildomus 100 674 LTL (29 155 EUR).

27. Lietuvos apeliacinis teismas nusprendė, kad kaip pirmosios instancijos teismas pareiškėjos bylą turėtų nagrinėti Panevėžio apygardos teismas, nes pareiškėjos civilinis ieškinys susijęs su klausimais, kuriuos Vilniaus apygardos teismas jau nagrinėjo, taigi reikalingas nešališkas teismas.

28. 2012 m. birželio 7 d. sprendimu Panevėžio apygardos teismas atmetė pareiškėjos civilinį ieškinį. Teismas nenustatė jokių vidinio teismų administravimo, kuriuo remiantis buvo priimtas Respublikos Prezidento dekretas dėl pareiškėjos atleidimo, trūkumų. Dėl pareiškėjos reikalavimo dėl nesumokėto atlyginimo teismas pažymėjo, kad pareiškėjos įgaliojimai buvo sustabdyti nuo 2006 m. vasario 21 d., tačiau apkaltinamasis nuosprendis nebuvo priimtas, nes baudžiamasis procesas buvo nutrauktas dėl senaties termino. Teismų įstatymo, kuris galiojo, kai pareiškėja buvo atleista 2011 m. liepos 18 d., 47 straipsnio 3 dalyje (žr. šio sprendimo 58 punktą) buvo numatyta, kad teisėjo atlyginimas sumokamas, jei baudžiamasis procesas tampa negalimas. Panevėžio apygardos teismo nuomone, ši taisyklė reiškė,

kad teisėjui turėtų būti atlyginama, jei įgaliojimai sustabdomi nepagrįstai. Šiame kontekste teismas taip pat rėmėsi Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. gegužės 8 d. nutartimi, kurioje šis nusprendė, kad baudžiamojo proceso nutraukimas dėl senaties termino nereiškia asmens reabilitavimo ir negali būti tapatinamas su asmens išteisinimu (žr. šio sprendimo 13 punktą *in fine*). Taigi apygardos teismas nusprendė, kad šioje situacijoje apkaltinamojo nuosprendžio nebuvimas nereiškia, jog pareiškėjos įgaliojimai buvo sustabdyti nepagrįstai. Atsižvelgiant į tai, kad pareiškėja neatliko teisėjo pareigų nuo 2006 m. vasario 21 d. iki 2011 m. liepos 18 d. ir kad jos įgaliojimų sustabdymas nebuvo pripažintas nepagrįstu, būtų neteisinga ir nesąžininga priteisti jai nesumokėtą atlyginimą už šį laikotarpį. Apygardos teismas taip pat laikėsi nuomonės, kad „teisėjo įgaliojimų sustabdymo laikotarpiu ieškovei buvo nedraudžiama dirbti kitą darbą ir gauti pajamas“. Galiausiai Panevėžio apygardos teismas taip pat rėmėsi Teismų įstatymo, kuris galiojo pareiškėjos įgaliojimų sustabdymo metu 2006 m. vasario 21 d., 47 straipsnio 3 dalimi (žr. šio sprendimo 58 punktą) ir nusprendė, kad pareiškėja galėjo teisėtai tikėtis atlyginimo sumokėjimo tik tuo atveju, jei būtų priimtas išteisinamasis nuosprendis.

29. Pareiškėja pateikė apeliacinį skundą, kuriame ginčijo įvairius jos atleidimo iš pareigų 2011 m. liepos 18 d. Respublikos Prezidento dekretu aspektus ir reikalavo priteisti nesumokėtą atlyginimą. Pareiškėja taip pat prašė kreiptis į Lietuvos Respublikos Konstitucinį Teismą dėl įvairių jos atleidimo procedūros klausimų. Ji taip pat paprašė Lietuvos apeliacinio teismo kreiptis į Europos Sąjungos Teisingumo Teismą dėl prejudicinio sprendimo kai kuriais klausimais. Pirmiausia, pareiškėja nurodė klausimą, ar Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 48 straipsnis, kuriame įtvirtinta nekaltumo prezumpcija, gali būti aiškinamas taip, jog baudžiamosios bylos nutraukimas dėl senaties termino reiškia, kad asmuo vis tiek laikomas kaltu dėl nusikalstamos veikos padarymo. Antra, pareiškėja norėjo išsiaiškinti, ar Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 17 straipsnis, kuriame įtvirtinta teisė į nuosavybę, gali būti aiškinamas taip, kad Teismų įstatymo 47 straipsnio 3 dalis būtų pagrindas atsisakyti sumokėti teisėjo atlyginimą, kai baudžiamoji byla nutraukiama dėl senaties termino, o ne priėmus išteisinamąjį nuosprendį.

30. 2012 m. rugpjūčio 13 d. Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus pirmininkas paskyrė nagrinėti pareiškėjos apeliacinį skundą tris to teismo teisėjus: R. G., D. V. ir A. B. Po to, kai du iš teisėjų nusišalino (vienas iš jų dėl to, kad anksčiau dirbo Vilniaus apygardos teisme, kuris buvo vienas iš atsakovų toje byloje, o kitas dėl to, kad pažinojo pareiškėją asmeniškai), Lietuvos apeliacinio teismo pirmininkas paskyrė naują kolegiją, kurią sudarė teisėjai D. V. (teisėja pranešėja), R. N. ir A. J. Byla buvo perduota teisėjai D. V.

31. 2012 m. lapkričio 12 d. pareiškėja pateikė pareiškimą dėl Lietuvos apeliacinio teismo teisėjų kolegijos nušalinimo remdamasi tuo, kad ji nebuvo

nešališka. Pareiškėja teigė šiam teismui pateikusi kelis procesinius prašymus, pavyzdžiui, surengti žodinį bylos nagrinėjimą, sustabdyti civilinę bylą ir dėl tam tikrų klausimų kreiptis į Konstitucinį Teismą, tačiau šie prašymai nebuvo įtraukti į bylos medžiagą.

32. 2012 m. lapkričio 13 d. Lietuvos apeliacinio teismo pirmininkas atmetė pareiškėjos skundą. Remdamasis bylos medžiaga, jis pažymėjo, kad pareiškėjos prašymai dėl žodinio bylos nagrinėjimo ir kreipimosi į Konstitucinį Teismą buvo įtraukti, bet ne įsiūti į bylą, nes jų pateikimo metu bylos medžiaga jau buvo perduota teisėjai pranešėjai D. V., o dokumentus į bylos medžiagą siuva teismo sekretorius po to, kai gauna pačius dokumentus ir bylos medžiagą. Šiuo atveju iki bylos nagrinėjimo iš esmės byla nebuvo perduota sekretorei. Lietuvos apeliacinio teismo pirmininkas taip pat pažymėjo, kad atsisakius patenkinti šalių prašymus dėl žodinio bylos nagrinėjimo ir kreipimosi į Konstitucinį Teismą šie prašymai galėtų būti nagrinėjami priimant sprendimą dėl bylos esmės.

33. Lietuvos apeliacinio teismo trijų teisėjų kolegija (susidedanti iš teisėjų D. V., R. N. ir A. J.; žr. šio sprendimo 30 punktą) 2012 m. lapkričio 28 d. nutartimi išnagrinėjo Panevėžio apygardos teismo sprendimą (žr. šio sprendimo 28 punktą) ir nusprendė, kad teismas tinkamai nustatė teisines ir faktines bylos aplinkybes, todėl nutarė pirmosios instancijos teismo sprendimą palikti nepakeistą. Lietuvos apeliacinis teismas atmetė pareiškėjos prašymą surengti žodinį bylos nagrinėjimą. Teismo nuomone, byloje keliama teisės, o ne fakto klausimai, todėl juos galima spręsti rašytine tvarka. Jis taip pat atmetė pareiškėjos prašymą dėl tam tikrų klausimų kreiptis į Konstitucinį Teismą, teigdamas, kad Lietuvos apeliacinis teismas jau atsakė į šiuos klausimus išnagrinėjęs apeliacinio skundo esmę (žr. kitą šio sprendimo punktą).

34. Dėl bylos esmės Lietuvos apeliacinis teismas nustatė, kad teismų administravimo kontekste priimant procesinius sprendimus, kuriais remiantis 2011 m. liepos 18 d. buvo priimtas Respublikos Prezidento dekretas dėl pareiškėjos atleidimo, nepadaryta jokių procedūrinių klaidų. Taip pat nėra pagrindo dėl šių sprendimų kreiptis į Konstitucinį Teismą, nes jo pozicija dėl procedūrų ir Prezidento įgaliojimų atleisti teisėjus yra nusistovėjusi ir aiški. Lietuvos apeliacinis teismas taip pat atmetė pareiškėjos prašymą kreiptis į ESTT dėl prejudicinio sprendimo nekaltumo prezumpcijos ir teisės į nuosavybę klausimais (žr. šio sprendimo 29 punktą), nes tai, jo manymu, nebuvo būtina. Lietuvos apeliacinio teismo nuomone, pareiškėja buvo atleista ne dėl baudžiamosios atsakomybės, bet dėl kitų priežasčių – retrospektyvaus tarnybinio patikrinimo, kurio metu buvo vertinama, kaip ji atliko savo pareigas nuo 2000 m. sausio 1 d. iki 2003 m. lapkričio 10 d. Viena vertus, Lietuvos apeliacinis teismas nusprendė, jog tai, kad baudžiamoji byla prieš pareiškėją nutraukta dėl senaties termino, savaime nereiškia, jog buvo priimtas išteisinamasis nuosprendis, kuriuo nuspręsta, kad nebuvo pagrindo iškelti pareiškėjai baudžiamąją bylą. Kita vertus, baudžiamojo proceso

nutraukimo minėtu pagrindu taip pat nebuvo galima prilyginti apkaltinamajam nuosprendžiui.

35. Lietuvos apeliacinis teismas nepasisakė dėl Panevėžio apygardos teismo išvados, kad pareiškėja galėjo dirbti kitą darbą, kol buvo sustabdyti jos įgaliojimai (žr. šio sprendimo 28 punktą *in fine*), nors pažymėjo, jog pagal Konstitucijos 113 straipsnio 1 dalį teisėjams draudžiama dirbti kitą darbą (žr. šio sprendimo 57 punktą). Vis dėlto Lietuvos apeliacinis teismas pažymėjo, kad, iki Lietuvos apeliaciniam teismui nutraukiant baudžiamąją bylą 2011 m. liepos 1 d., prieš pareiškėją buvo pradėta drausminė byla. Ją nagrinėjant nustatyta, kad pareiškėja aplaidžiai atliko teisėjo pareigas dar gerokai prieš jos įgaliojimų sustabdymą 2006 m. Todėl nėra pagrindo sumokėti pareiškėjai atlyginimo, kurio ji negavo įgaliojimų sustabdymo laikotarpiu iki atleidimo Respublikos Prezidento 2011 m. liepos 18 d. dekretu Nr. 1K-764 (žr. šio sprendimo 23 punktą). Lietuvos apeliacinis teismas, nepatikslingamas, kuria nuostatos redakcija rėmėsi, taip pat nurodė, kad Teismų įstatymo 47 straipsnio 3 dalyje, be kita ko, yra įtvirtinta ir teisėjo nekaltumo prezumpcija, kuri ir buvo patvirtinta nutraukus baudžiamąją bylą pareiškėjai dėl senaties termino. Visgi vien tik baudžiamosios bylos nutraukimu dėl senaties termino nebuvo atkurta pareiškėjos nepriekaištinga reputacija, o tai yra būtina sąlyga teisėjui. Taigi Respublikos Prezidentė pagrįstai priėmė dekretą Nr. 1K-764 dėl pareiškėjos atleidimo. Be to, kadangi pareiškėjos, kaip teisėjos, įgaliojimų atnaujinti nebuvo galima dėl prarastos reputacijos, taip pat nebuvo pagrindo priteisti jai prarastą atlyginimą.

36. Pareiškėja pateikė kasacinį skundą, kuriame, be kita ko, tvirtino, jog nagrinėdamas jos bylą Lietuvos apeliacinis teismas nebuvo nešališkas ir nepriklausomas ir tai įrodo aplinkybė, kad praėjus vos mėnesiui nuo sprendimo jos byloje priėmimo teisėją D. V. buvo pasiūlyta paaukštinti skiriant į Lietuvos Aukščiausiąjį Teismą. Kitą teisėją iš tos sudėties, R. N., tuo metu taip pat buvo siūloma paaukštinti. Pareiškėja taip pat skundėsi dėl to, kaip Lietuvos apeliacinis teismas išsprendė klausimus dėl jos atleidimo iš pareigų 2011 m. liepos 18 d. Respublikos Prezidento dekretu ir nesumokėto atlyginimo. Pareiškėjos teigimu, tai buvo teisės klausimai, nagrinėtini Lietuvos Aukščiausiąjame Teisme.

2013 m. kovo 4 d. galutine nutartimi Lietuvos Aukščiausiasis Teismas atsisakė nagrinėti pareiškėjos kasacinį skundą.

C. Dviejų Lietuvos apeliacinio teismo teisėjų paaukštinimas skiriant į Lietuvos Aukščiausiąjį Teismą

1. Teisėjos D. V. paaukštinimas

37. 2012 m. gruodžio 4 d. Lietuvos Respublikos Seimas priėmė nutarimą, kuriuo patvirtino savanorišką Lietuvos Aukščiausiojo Teismo teisėjo E. B. atsistatydinimą. Dėl to Lietuvos Aukščiausiąjame Teisme atsirado laisva vieta.

38. 2011 m. gruodžio 13 d. [2012 m. gruodžio 13 d.– vert. past.], remdamasis Teismų įstatymo 73 straipsnio 2 dalimi (žr. šio sprendimo 58 punktą), Lietuvos Aukščiausiojo Teismo pirmininkas G. K. parinko Lietuvos apeliacinio teismo teisėjos D. V. kandidatūrą į Lietuvos Aukščiausiąjį Teismą, pateikdamas pasiūlymą šiuo klausimu Respublikos Prezidentei. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo pirmininkas įvertino kandidatės patirtį akademinėje srityje, įvairias publikacijas teisės srityje, ankstesnę teisininkės (advokatės) patirtį, puikius rezultatus dirbant Lietuvos apeliaciniame teisme ir nepriekaištingą reputaciją. Jis taip pat pabrėžė poreikį išlaikyti praktikų ir akademikų skaičiaus pusiausvyrą ir pažymėjo, kad tuo metu svarbiausias prioritetas formuojant Lietuvos Aukščiausiąjį Teismą buvo papildyti jį mokslininkais.

39. 2012 m. gruodžio 13 d. Respublikos Prezidentė priėmė kitą dekretą, kuriuo paprašė Teisėjų tarybos patarimo dėl teisėjos D. V. skyrimo į Lietuvos Aukščiausiąjį Teismą.

40. Vyriausybės teigimu, įvertinusi teisėjos D. V. asmenines ir profesines savybes, jos akademinę ir pedagoginę veiklą, taip pat tai, kad dėl jos, kaip teisėjos, darbo nebuvo sulaukta jokių skundų, 2012 m. gruodžio 14 d. Teisėjų taryba vienbalsiai pritarė jos kandidatūrai ir patarė Respublikos Prezidentei teikti ją skirti į Lietuvos Aukščiausiąjį Teismą.

41. 2012 m. gruodžio 18 d. Respublikos Prezidentė priėmė kitą dekretą, kuriuo pateikė Seimui teisėją D. V. skirti į Lietuvos Aukščiausiąjį Teismą. 2013 m. sausio 17 d. Seimas paskyrė teisėją D. V. į Lietuvos Aukščiausiąjį Teismą.

2. Teisėjo R. N. paaukštinimas

42. 2013 m. sausio 15 d. Seimas priėmė nutarimą atleisti teisėją P. Ž. iš Lietuvos Aukščiausiojo Teismo dėl to, kad jis sulaukė pensinio amžiaus. Dėl to Lietuvos Aukščiausiajame Teisme atsirado laisva vieta.

43. 2013 m. vasario 6 d., remdamasis Teismų įstatymo 73 straipsnio 2 dalimi (žr. šio sprendimo 58 punktą), Lietuvos Aukščiausiojo Teismo pirmininkas G. K. parinko Lietuvos apeliacinio teismo teisėjo R. N. kandidatūrą į Lietuvos Aukščiausiąjį Teismą, pateikdamas pasiūlymą šiuo klausimu Respublikos Prezidentei. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo pirmininkas įvertino kandidato patirtį akademinėje srityje – jis turėjo teisės mokslų daktaro laipsnį ir dirbo profesoriumi, buvo paskelbęs daug teisės srities publikacijų. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo pirmininkas taip pat pabrėžė teisėjo R. N. išskirtines profesines bei asmenines savybes ir ilgą profesinę karjerą teismų sistemoje nuo 1999 m., kai jis pradėjo dirbti konsultantu ir patarėju įvairiuose administraciniuose ir civiliniuose teismuose. Be to, Lietuvos Aukščiausiojo Teismo pirmininkas atkreipė dėmesį į tai, kad teisėjas R. N. aktyviai prisidėjo prie teisėjų mokymo ir dalyvavo įstatymų leidybos procese, taip pat turėjo tarptautinės patirties, nepriekaištingą reputaciją ir pasiekė puikių rezultatų dirbdamas teisėju

Lietuvos apeliaciniame teisme. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo pirmininkas pabrėžė, kad svarbiausias prioritetas buvo įdarbinti Lietuvos Aukščiausiąjame Teisme daugiau akademinių pasiekimų teisės moksle turinčių teisėjų.

44. 2012 m. vasario 26 d. dekretu Respublikos Prezidentė paprašė Teisėjų tarybos patarimo dėl teisėjo R. N. skyrimo į Lietuvos Aukščiausiąjį Teismą.

45. Vyriausybės teigimu, įvertinusi teisėjo R. N. asmenines ir profesines savybes, jo akademinę ir pedagoginę veiklą, taip pat tai, kad dėl jo, kaip teisėjo, darbo negauta jokių skundų, 2013 m. kovo 1 d. Teisėjų taryba vienbalsiai pritarė jo kandidatūrai ir patarė Respublikos Prezidentei teikti jį skirti į Lietuvos Aukščiausiąjį Teismą.

46. 2013 m. kovo 6 d. dekretu Respublikos Prezidentė pateikė Seimui skirti teisėją R. N. į Lietuvos Aukščiausiąjį Teismą. Seimas 2013 m. kovo 28 d. paskyrė teisėją R. N. į Lietuvos Aukščiausiąjį Teismą.

47. 2014 m. spalį Seimas atleido teisėją G. K. iš Lietuvos Aukščiausiojo Teismo pirmininko pareigų pasibaigus jo kadencijai. Taigi ši vieta tapo laisva.

48. Vyriausybės teigimu (ji savo ruožtu citavo informaciją, gautą iš Respublikos Prezidento kanceliarijos), apsvarsčiusi kelias kandidatūras į laisvą postą ir gavusi teisėjo R. N. sutikimą, 2014 m. gruodžio 12 d. Respublikos Prezidentė paprašė Teisėjų tarybos patarimo dėl jo skyrimo. Vyriausybės teigimu, ši Prezidentės sprendimą lėmė didelė teisėjo R. N. darbo teismų sistemoje patirtis, puikūs administravimo ir vadybos įgūdžiai, bendrosios kompetencijos ir specializuotų teismų darbo išmanymas ir darbas įvairių jurisdikcijos lygių teismuose. Atsižvelgiant į Lietuvos Aukščiausiojo Teismo pirmininko reprezentacinį vaidmenį, taip pat teigiamai įvertinta jo tarptautinė patirtis ir kalbų mokėjimas.

49. Gavusi Teisėjų tarybos pritarimą teisėjo R. N. kandidatūrai, 2014 m. gruodžio 15 d. Respublikos Prezidentė pateikė jo kandidatūrą Seimui, o šis 2014 m. gruodžio 18 d. ją patvirtino.

D. Civilinė byla dėl žalos atlyginimo

50. 2014 m. pareiškėja pradėjo civilinę bylą dėl žalos, kurią ji teigė patyrusi dėl prarasto atlyginimo per tą laiką, kai buvo sustabdyti jos, kaip teisėjos, įgaliojimai. Pareiškėja, be kita ko, konstatavo, kad per įgaliojimų sustabdymo laikotarpį jai nebuvo mokamas atlyginimas, taip pat už ją nebuvo mokamos socialinio draudimo ir senatvės pensijos įmokos. Dėl to ji negalėjo naudotis viešosiomis sveikatos priežiūros paslaugomis.

51. 2015 m. birželio 9 d. sprendimu Vilniaus apygardos teismas atmetė pareiškėjos civilinį ieškinį. Teismas pažymėjo, kad pagal Teismų įstatymo 47 straipsnį (žr. šio sprendimo 58 punktą) Respublikos Prezidentas turėjo teisę sustabdyti teisėjo įgaliojimus. Pareiškėjos bylos aplinkybėmis jos įgaliojimai buvo sustabdyti kilus klausimų dėl jos baudžiamosios atsakomybės. Teismas

taip pat pažymėjo, kad Lietuvos Aukščiausiasis Teismas, nagrinėdamas bylą plenarinėje sesijoje, 2012 m. gegužės 8 d. galutine nutartimi nutraukė baudžiamąją bylą pareiškėjos atžvilgiu dėl senaties termino (žr. šio sprendimo 12 ir 13 punktus). Vilniaus apygardos teismas nustatė, kad pagal „nagrinėjamu laikotarpiu galiojusią“ Teismų įstatymo 47 straipsnio 3 dalį sprendimas baudžiamojoje byloje lemia teisėjo įgaliojimų sustabdymo pasekmes: „jei teisėjas pripažįstamas nekaltu, jo įgaliojimai atnaujinami ir jam sumokamas atlyginimas už įgaliojimų sustabdymo laiką“. Taigi, Vilniaus apygardos teismo nuomone, įstatyme aiškiai, nedviprasmiškai nustatyta, kokiomis aplinkybėmis teisėjui gali būti atlyginama už įgaliojimų sustabdymo laiką. Teismas taip pat pabrėžė, kad klausimas, kiek ilgai teisėjo įgaliojimai gali būti sustabdyti, nereglamentuotas įstatymu ir tiesiogiai priklausė nuo to, kaip išnagrinėta baudžiamoji byla ir kada pavyko priimti sprendimą baudžiamojoje byloje. Vilniaus apygardos teismas pažymėjo, kad „teisėjo įgaliojimų sustabdymas ilgesniam negu penkerių metų laikotarpiui nėra pateisinamas“, tačiau tai nesudaro pagrindo pripažinti neteisėtu Respublikos Prezidento sprendimą sustabdyti pareiškėjos įgaliojimus ir leisti patraukti ją baudžiamojon atsakomybėn. Iš to išeina, kad tarp 2006 m. vasario 21 d. Respublikos Prezidento dekreto (žr. šio sprendimo 8 punktą) ir pareiškėjos patirtų pasekmių nebuvo jokio priežastinio ryšio. Pareiškėja buvo atleista iš darbo dar nepasibaigus baudžiamajai bylai, taikant drausminę atsakomybę.

52. Vilniaus apygardos teismas taip pat nusprendė, kad pareiškėja turėjo pasirinkimą – laukti baudžiamosios bylos baigties ir „teisėtai tikėtis“, kad bus sumokėtas atlyginimas už įgaliojimų sustabdymo laiką tuo atveju, jei jos atžvilgiu bus priimtas išteisinamasis nuosprendis, arba dirbti kitą darbą ir taip gauti pajamų.

53. Pareiškėja pateikė apeliacinį skundą, kuriame teigė, kad pirmosios instancijos teismas suklydo darydamas išvadą, jog tai, kad Respublikos Prezidentė turėjo kompetenciją priimti 2006 m. vasario 21 d. dekretą, reiškia, kad ji neįrodė, jog valstybės veiksmai buvo neteisėti ir sudarė pagrindą taikyti civilinę atsakomybę. Pareiškėja pabrėžė, jog valstybės neteisėtus veiksmus sudaro ne pats dekretas, o tai, kad jį priėmus ir sustabdžius jos, kaip teisėjos, įgaliojimus, ji neturėjo galimybės šio dekreto apskūsti. Dėl šio suvaržymo ir dėl to, kad nebuvo nustatyti teisėjo įgaliojimų sustabdymo vykstant baudžiamajai bylai terminai (jos atveju šis sustabdymas truko labai ilgai), ji negalėjo aktyviai ginti savo civilinių bei darbo teisių ir patyrė didelių finansinių nuostolių.

54. Pareiškėja taip pat teigė, kad nesumokėjusi jai atlyginimo už laikotarpį nuo 2006 m. vasario 21 d. iki 2011 m. liepos 18 d. valstybė pažeidė nekaltumo prezumpcijos ir nuosavybės apsaugos principus. Pareiškėjos manymu, pirmosios instancijos teismo išvada, kad įgaliojimų sustabdymo metu ji galėjo dirbti (žr. šio sprendimo 52 punktą), yra deklaratyvi ir neparemta jokiais įrodymais. Iš tikrųjų, nuo 2006 m. vasario 21 d. iki 2011 m.

liepos 18 d. ji nebuvo atleista iš einamų pareigų, todėl per visą šį laiką buvo teisėja ir negalėjo dirbti kito darbo, išskyrus dėstytojos. Galiausiai pareiškėja pažymėjo, kad nagrinėjant civilinę bylą dėl žalos atlyginimo ji neginčijo 2011 m. liepos 18 d. Respublikos Prezidento dekreto dėl jos atleidimo, nes šis klausimas jau buvo išnagrinėtas pirmajame civiliniame procese (žr. šio sprendimo 25–36 punktus). Pareiškėja pabrėžė, kad jos atleidimas nebuvo susijęs su baudžiamosios bylos baigtimi, ką įrodo tai, kad jos baudžiamasis persekiojimas vyko nuo 2006 m. vasario 21 d. iki 2012 m. gegužės 8 d., o iš pareigų ji buvo atleista 2011 m. liepos 18 d. Kitaip tariant, atleidimas, įvykęs 2011 m., negalėjo būti grindžiamas sprendimu baudžiamojoje byloje, kuris buvo priimtas po metų, t. y. 2012 m.

55. Lietuvos apeliacinis teismas 2016 m. balandžio 20 d. nutartimi paliko žemesnės instancijos teismo sprendimą nepakeistą. Lietuvos apeliacinis teismas rėmėsi pirmosios ir apeliacinės instancijų teismų argumentais pirmojoje pareiškėjos civilinėje byloje (žr. šio sprendimo 25–35 punktus), kurie, jo manymu, buvo grindžiami pareiškėjos atleidimo dieną (t. y. 2011 m. liepos 18 d.) galiojusio Teismų įstatymo 47 straipsnio 3 dalimi. Šioje nuostatoje buvo numatyta, kad teisėjui turėtų būti sumokamas prarastas atlyginimas, jei baudžiamasis procesas tampa negalimas (žr. šio sprendimo 58 punktą). Minėti teismai nusprendė, kad šia nuostata siekiama kompensuoti teisėjui už laikotarpį, kai buvo nepagrįstai apriboti jo įgaliojimai. Teismai pirmajame civiliniame procese pažymėjo ir Lietuvos Aukščiausiasis Teismas pareiškėjos baudžiamojoje byloje (žr. šio sprendimo 13 punktą *in fine*), nusprendė, kad baudžiamojo proceso nutraukimas dėl senaties termino savaimė nereiškia asmens rehabilitavimo ir negali būti tapatinamas su asmens išteisinimu. Taigi Lietuvos apeliacinis teismas nurodė, jog apkaltinamojo nuosprendžio nebuvimas dėl to, kad suėjo senaties terminas, neleidžia konstatuoti, kad teisėjo įgaliojimai buvo sustabdyti nepagrįstai. Teismas laikėsi nuomonės, kad nuostolius (nesumokėtą atlyginimą) lėmė pačios pareiškėjos veiksmai, būtent aplaidus teisėjo pareigų atlikimas. Galiausiai, atsakydamas į pareiškėjos argumentą, kad ji negalėjo dirbti kito darbo, kol jos, kaip teisėjos, įgaliojimai buvo sustabdyti, Lietuvos apeliacinis teismas pakartojo pirmosios instancijos teismo išvadą (žr. šio sprendimo 52 punktą), kad pareiškėja turėjo pasirinkimą – laukti baudžiamosios bylos baigties ir pagal tuo metu galiojusios redakcijos Teismų įstatymą teisėtai tikėtis, kad neišmokėtas atlyginimas jai bus sumokėtas tuo atveju, jei jos atžvilgiu bus priimtas išteisinamasis nuosprendis, arba dirbti kitame darbe ir gauti pajamų. Taigi pareiškėja buvo neteisi teigdama, kad šie pirmosios instancijos teismo argumentai deklaratyvūs ir neparemti jokiais įrodymais.

56. Vyriausybės teigimu, 2016 m. liepos 26 d. nutartimi Lietuvos Aukščiausiasis Teismas atsisakė nagrinėti pareiškėjos kasacinį skundą.

II. BYLAI REIKŠMINGA VIDAUS TEISĖ IR PRAKTIKA

57. Konstitucijoje, kiek tai reikšminga šiai bylai, nustatyta:

30 straipsnis

„Asmuo, kurio konstitucinės teisės ar laisvės pažeidžiamos, turi teisę kreiptis į teismą. Asmeniui padarytos materialinės ir moralinės žalos atlyginimą nustato įstatymas.“

31 straipsnis

„Asmuo laikomas nekaltu, kol jo kaltumas neįrodytas įstatymo nustatyta tvarka ir pripažintas įsiteisėjusiu teismo nuosprendžiu.

Asmuo, kaltinamas padaręs nusikaltimą, turi teisę, kad jo bylą viešai ir teisingai išnagrinėtų nepriklausomas ir bešališkas teismas.

<...>“

112 straipsnis

„<...>

Aukščiausiojo Teismo teisėjus, o iš jų – pirmininką, skiria ir atleidžia Seimas Respublikos Prezidento teikimu.

Apeliacinio teismo teisėjus, o iš jų – pirmininką, skiria Respublikos Prezidentas Seimo pritarimu.

Apylinkių, apygardų ir specializuotų teismų teisėjus ir pirmininkus skiria, jų darbo vietas keičia Respublikos Prezidentas.

Dėl teisėjų paskyrimo, paaugstinimo, perkėlimo ar atleidimo iš pareigų Respublikos Prezidentui pataria speciali įstatymo numatyta teisėjų institucija.

<...>“

113 straipsnis

„Teisėjas negali užimti jokių kitų renkamų ar skiriamų pareigų, dirbti verslo, komercijos ar kitokiose privačiose įstaigose ar įmonėse. Jis taip pat negali gauti jokio kito atlyginimo, išskyrus teisėjo atlyginimą bei užmokestį už pedagoginę ar kūrybinę veiklą.

<...>“

114 straipsnis

„Valstybinės valdžios ir valdymo institucijų, Seimo narių ir kitų pareigūnų, politinių partijų, politinių ir visuomeninių organizacijų ar piliečių kišimasis į teisėjo ar teismo veiklą draudžiamas ir užtraukia įstatymo numatytą atsakomybę.

Teisėjas negali būti patrauktas baudžiamajon atsakomybėn, suimtas, negali būti kitaip suvaržyta jo laisvė be Seimo, o tarp Seimo sesijų – be Respublikos Prezidento sutikimo.“

115 straipsnis

„Lietuvos Respublikos teismų teisėjai atleidžiami iš pareigų įstatymo nustatyta tvarka šiais atvejais:

- 1) savo noru;
- 2) pasibaigus įgaliojimų laikui arba sulaukę įstatyme nustatyto pensinio amžiaus;
- 3) dėl sveikatos būklės;
- 4) išrinkus į kitas pareigas arba jų sutikimu perkėlus į kitą darbą;
- 5) kai savo poelgiu pažemino teisėjo vardą;
- 6) kai įsiteisėja juos apkaltinę teismų nuosprendžiai.“

58. Teismų įstatyme, kiek tai reikšminga šiai bylai, nustatyta:

36 straipsnis. Teismo sudėtis (redakcija, galiojusi 2012 m. lapkričio 28 d.)

„9. Teisėjams ir teisėjų kolegijoms bylos visais atvejais paskirstomos taip, kad būtų užtikrinta proceso šalių ir proceso dalyvių teisė į nepriklausomą ir nešališką teismą.

10. Bylos teisėjams paskirstomos ir teisėjų kolegijos sudaromos naudojantis kompiuterine programa, sukurta vadovaujantis Teisėjų tarybos patvirtintomis Bylų paskirstymo teisėjams ir teisėjų kolegijų sudarymo taisyklėmis.“

47 straipsnis. Teisėjo imunitetas (redakcija, galiojusi tuo metu, kai buvo sustabdyti pareiškėjos įgaliojimai, t. y. 2006 m. vasario 21 d.)

„3. Jeigu teisėjas yra įtariamas arba kaltinamas padaręs nusikalstamą veiką, jo įgaliojimus gali sustabdyti Seimas, o tarp Seimo sesijų – Respublikos Prezidentas. Teisėjo įgaliojimai sustabdomi iki sprendimo baudžiamojoje byloje įsiteisėjimo. Jei teisėjas pripažįstamas nekaltu, jo įgaliojimai atnaujinami ir jam sumokamas atlyginimas už įgaliojimų sustabdymo laiką.“

47 straipsnis. Teisėjo imunitetas (redakcija po 2008 m. rugsėjo 1 d., šiuo metu galiojanti Teismų įstatymo 47 straipsnio 4 dalis)

„3. <...> Teisėjo, kuris yra įtariamas arba kaltinamas nusikalstamos veikos padarymu, įgaliojimus gali sustabdyti Seimas, o tarp Seimo sesijų – Respublikos Prezidentas. Teisėjo įgaliojimai sustabdomi iki galutinio sprendimo ikiteisminiame tyrime arba sprendimo baudžiamojoje byloje įsiteisėjimo. Jeigu ikiteisminio tyrimo metu paaiškėja aplinkybių, dėl kurių baudžiamasis procesas negalimas, arba nesurenkama pakankamai duomenų, pagrindžiančių teisėjo kaltę dėl nusikalstamos veikos padarymo, arba teismo sprendimu baudžiamojoje byloje teisėjas nepripažįstamas kaltu, teisėjo įgaliojimai atnaujinami ir jam sumokamas atlyginimas už įgaliojimų sustabdymo laiką.“

48 straipsnis. Teisėjo darbas ir veikla ne teisme

„1. Teisėjas negali eiti kitų renkamų ar skiriamų pareigų, dirbti verslo ar kitokiose privačiose įstaigose ar įmonėse, išskyrus pedagoginę ar kūrybinę veiklą. <...>“

73 straipsnis. Aukščiausiojo Teismo teisėjo skyrimas

„1. Aukščiausiojo Teismo teisėją skiria Seimas Respublikos Prezidento teikimu.

2. Kandidatūras į Aukščiausiojo Teismo teisėjus Respublikos Prezidentui parenka ir pasiūlo Aukščiausiojo Teismo pirmininkas. Šis siūlymas Respublikos Prezidento nesaisto.“

79 straipsnis. Aukščiausiojo Teismo pirmininko, skyriaus pirmininko skyrimas

„1. Aukščiausiojo Teismo pirmininką iš paskirtų šio teismo teisėjų skiria Seimas Respublikos Prezidento teikimu.

<...>

4. Kandidatūros į Aukščiausiojo Teismo pirmininko <...> pareigas svarstomos Teisėjų taryboje <...>“

59. Teismų įstatyme taip pat nustatyta, kad teisėjas atleidžiamas iš pareigų, kai savo poelgiu pažemina teisėjo vardą (90 straipsnio 1 dalies 5 punktas). Teisėjas taip pat atleidžiamas iš pareigų, kai įsiteisėja jį apkaltinęs teismo nuosprendis (90 straipsnio 1 dalies 6 punktas). Tokiais atvejais Respublikos Prezidentui pataria Teisėjų taryba – institucija, užtikrinanti teisėjų nepriklausomumą ir savivaldą. Teisėjų tarybos posėdžiai yra vieši ir teisėjas, kurio atleidimas iš darbo svarstomas tokiame posėdyje, turi teisę dalyvauti jame ir būti išklausytas. Jei Teisėjų taryba rekomenduoja Respublikos Prezidentui atleisti teisėją iš darbo ir Respublikos Prezidentas priima tai patvirtinantį dekretą, nušalinimą galima skusti trijų jurisdikcijos lygmenų civiliniuose teismuose.

Anksčiau Teisėjų taryba yra rekomendavusi Respublikos Prezidentui nušalinti teisėjus nuo pareigų dėl teisėjo vardo pažeminimo savo poelgiu, pavyzdžiui, neblaivumo darbe, vairavimo išgėrus, keikimosi viešoje vietoje, aplaidaus darbo pareigų atlikimo, netinkamos įtakos kitiems teisėjams darymo siekiant paveikti teismo proceso baigtį ir materialinę vertę turinčių daiktų priėmimo.

60. Teismų įstatyme nustatyta, kad teisėjas gali atsakyti baudžiamąja tvarka, gali būti suimtas ar gali būti kitaip suvaržyta jo laisvė tik Seimo, o tarp Seimo sesijų – Respublikos Prezidento sutikimu, išskyrus atvejus, kai teisėjas užtinkamas darantis nusikalstamą veiką (89 straipsnio 1 dalis). Pradėti ikiteisminį tyrimą, kai įtariamasis yra teisėjas, gali tik generalinis prokuroras (89 straipsnio 2 dalis).

61. Dėl teisėjų skyrimo į Lietuvos Aukščiausiąjį Teismą tuo atveju, jei atsiranda laisva vieta, tuo metu galiojusiame Seimo statute buvo nustatyta, kad Seimas kandidatą turi patvirtinti per mėnesį nuo laisvos vietos atsiradimo arba per mėnesį nuo Seimo sesijos pradžios (204 straipsnis). Seimas skiria Aukščiausiojo Teismo teisėjus ir jo pirmininką (199 straipsnis).

62. Bylai reikšmingu metu Baudžiamojo proceso kodekse buvo nustatyta:

3 straipsnis. Aplinkybės, dėl kurių baudžiamasis procesas negalimas

„1. Baudžiamasis procesas negali būti pradedamas, o pradėtas turi būti nutrauktas:

1) jeigu nepadaryta veika, turinti nusikaltimo ar baudžiamojo nusižengimo požymių;

2) jeigu suėjo baudžiamosios atsakomybės senaties terminas;

<...>

2. Jeigu šio straipsnio 1 dalies 1 punkte nurodyta aplinkybė paaiškėja bylos nagrinėjimo teisme metu, teismas baigia nagrinėti bylą ir priima išteisinamąjį nuosprendį.“

63. 2006 m. sausio 16 d. nutarime Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas nutarė:

„13. Reguliuojant baudžiamojo proceso santykius turi būti paisoma ir Konstitucijoje įtvirtinto nekaltumo prezumpcijos imperatyvo. Šio konstitucinio imperatyvo turi būti laikomasi ne tik nagrinėjant baudžiamąją bylą teisme, bet ir per ikiteisminį tyrimą. <...> Konstitucinis Teismas <...> [yra pabrėžęs], jog ypač svarbu, kad nekaltumo prezumpcijos laikytųsi valstybės institucijos ir pareigūnai, kad viešieji asmenys, kol asmens kaltumas padarius nusikaltimą nebus įstatymo nustatyta tvarka įrodytas ir pripažintas įsiteisėjusiu teismo nuosprendžiu, apskritai turi susilaikyti nuo asmens įvardijimo kaip nusikaltėlio – priešingu atveju galėtų būti pažeista žmogaus orumas ir garbė, pakenkta įvairioms asmens teisėms ir laisvėms.“

64. 2006 m. gegužės 9 d. nutarime dėl teisminės valdžios konstitucinės sistemos ir savivaldos, teisėjų paskyrimo, paaukštinimo, perkėlimo ar atleidimo iš pareigų, taip pat dėl teisėjų įgaliojimų pratęsimo Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas nutarė:

„Minėta, kad formuojant teisėjų korpusą dalyvauja (taigi tam tikrus konstitucinius įgaliojimus turi) ir Konstitucijos 112 straipsnio 5 dalyje nurodyta speciali įstatymo numatyta teisėjų institucija. Formuojant teisėjų korpusą ši speciali teisėjų institucija (kuri <...> yra svarbus Teismo, kaip savarankiškos valstybės valdžios, savivaldos elementas) yra atsvara Respublikos Prezidentui kaip vykdomosios valdžios subjektui <...>. <...> teisminės valdžios visavertiškumas, savarankiškumas, nepriklausomumas, konstitucinis valdžių padalijimo principas neleidžia minėtos specialios teisėjų institucijos konstitucinės paskirties ir funkcijų aiškinti taip, kad būtų paneigiamas arba ignoruojamas jos, kaip atsvaros Respublikos Prezidentui formuojant teisėjų korpusą, vaidmuo. Kita vertus, kaip minėta, stabdžiai ir atsvaros, kuriuos teisminė valdžia (jos institucijos) ir kitos valstybės valdžios (jų institucijos) turi viena kitos atžvilgiu, negali būti traktuojami kaip atitinkamų valdžių priešpriešos mechanizmai, todėl būtų neteislinga, konstituciškai nepagrįsta aiškinti, esą minėtos specialios teisėjų institucijos konstitucinė paskirtis tėra būti atsvara Respublikos Prezidentui formuojant teisėjų korpusą, nes jį formuojant (ypač paisant konstituciškai pagrįsto ir Konstitucijos ginamo visuomenės intereso, kad teisėjų korpusas būtų formuojamas sąžiningai ir skaidriai, kad asmenys teisėjo darbui būtų parenkami vien pagal jų profesinį pasirengimą ir tokias asmenines savybes, kitas aplinkybes, kurios lemia jų tinkamumą ar netinkamumą šiai veiklai (teisėjo pareigoms tam tikrame teisme))[.] yra būtina ir Respublikos Prezidento bei šios specialios teisėjų institucijos partnerystė, bendradarbiavimas.

<...>

14. Šiame kontekste paminėtina, kad, kaip dar <...> yra konstatavęs Konstitucinis Teismas <...>, Konstitucijos 112 straipsnio 5 dalyje nurodytos specialios teisėjų institucijos patarimas sukelia teisinius padarinius: jei nėra šios specialios teisėjų institucijos patarimo, Respublikos Prezidentas negali priimti sprendimo dėl teisėjo paskyrimo, paaukštinimo, perkėlimo ar atleidimo iš pareigų.

<...>

21. Pabrėžtina ir tai, kad nors dominuojantis aukštesnės grandies teismų teisėjų korpuso formavimo principas yra teisėjų profesinės karjeros principas (kai teisėjai yra paaukštinami juos atleidus iš ankstesnių pareigų ir paskyrus aukštesnės grandies teismų teisėjais), pagal Konstituciją negalima nustatyti tokio teisinio reguliavimo, kad aukštesnės grandies teismų teisėjais galėtų tapti tik teisėjai. Tokio teisinio reguliavimo nustatymas, teisėjų profesinės karjeros principo suabsoliutinimas sudarytų prielaidas teismų sistemai tapti pernelyg uždara, rutinizuotis ir pan.“

65. 2006 m. lapkričio 27 d. nutarime dėl teisėjų teisės kreiptis į teismą Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas nutarė:

„8.4. Pagal Konstitucijos 115 straipsnį teismų teisėjai atleidžiami iš pareigų įstatymo nustatyta tvarka, be kita ko, kai savo poelgiu pažemino teisėjo vardą (5 punktas). <...>

Konstitucijoje *expressis verbis* nėra nustatyta, kokie teisėjo poelgiai yra priskirtini prie tokių, kuriais yra pažeminamas teisėjo vardas. Pažymėtina, kad formuluotė „teisėjo vardą pažeminantis poelgis“ yra talpi, ji apima ne tik teisėjo elgesį, kuriuo jis teisėjo vardą pažemino vykdydamas savo, kaip teisėjo, įgaliojimus, bet ir teisėjo vardą pažeminusį elgesį, nesusijusį su teisėjo įgaliojimų vykdymu. Pagal Konstituciją įstatymų leidėjas, taip pat teismų savivaldos institucijos turi diskreciją nustatyti, kokie teisėjo poelgiai yra priskirtini tokiems, kuriais pažeminamas teisėjo vardas, tačiau nei įstatymais, nei teismų savivaldos institucijų sprendimais negali būti nustatytas koks nors išsamus (baigtinis) poelgių, kuriais teisėjas pažemina teisėjo vardą, sąrašas. Ar teisėjo poelgis yra toks, kuriuo yra pažeminamas teisėjo vardas, kiekvieną kartą turi būti sprendžiama įvertinus visas su tuo poelgiu susijusias ir turinčias reikšmės bylai aplinkybes.

<...>

14. <...>

Minėta, kad pagal Konstituciją teisėjas, kaip ir kiekvienas kitas asmuo, manantis, jog buvo nepagrįstai, neteisėtai atleistas iš pareigų, turi teisę dėl savo pažeistos teisės gynimo kreiptis į teismą. Ši jo teisė yra absoliuti, jos negalima apriboti arba paneigti. Taip pat minėta, kad pagal Konstituciją įstatymų leidėjas turi diskreciją, laikydamasis konstitucinio teisinės valstybės principo, nustatyti, į kokį teismą, *inter alia* bendrosios kompetencijos, ir kokia tvarka teisėjas, manantis, jog buvo nepagrįstai, neteisėtai atleistas iš pareigų, gali kreiptis dėl savo pažeistų teisių gynimo.

Šiame Konstitucinio Teismo nutarime konstatuota ir tai, kad Respublikos Prezidentui, kaip valstybės vadovui, Konstitucijoje yra numatyti svarbūs įgaliojimai formuojant teismus. Respublikos Prezidentas vienokiu ar kitokiu būdu dalyvauja skiriant ir atleidžiant visų grandžių teismų teisėjus; atsvara šiems Respublikos Prezidento konstituciniams įgaliojimams yra Konstitucijos 112 straipsnio 5 dalyje nurodyta speciali teisėjų institucija, patarianti Respublikos Prezidentui *inter alia* dėl teisėjų atleidimo iš pareigų.“

Dėl Respublikos Prezidento galių formuojant teismų sistemą ir tariamo teismų nesugebėjimo nešališkai ir nepriklausomai spręsti bylas prieš Respublikos Prezidentą Konstitucinis Teismas pabrėžė:

„Pabrėžtina, jog vien tai, kad Respublikos Prezidentas sprendžia ar dalyvauja sprendžiant klausimus, susijusius su teisėjų karjera, <...> nėra pagrindas abejoti teismų ir teisėjų nepriklausomumu nagrinėjant teisėjo atleidimo iš pareigų bylas teisme <...> Jeigu būtų sutikta su <...> argumentais, jog tai, kad apygardų teismų teisėjus skiria ir atleidžia, jų profesinės karjeros klausimus sprendžia Respublikos Prezidentas, yra

SPRENDIMAS ANŽELIKA ŠIMAITIENĖ PRIEŠ LIETUVĄ

pagrindas abejoti apygardos teismo nepriklausomumu ir nešališkumu, kai šio teismo nagrinėjamos bylos šalis yra Respublikos Prezidentas, reikėtų konstatuoti, kad Lietuvoje nėra nė vieno teismo, kuris yra nepriklausomas ir kuris gali nešališkai išnagrinėti bylą, kurios šalis yra Respublikos Prezidentas. Akivaizdu, kad toks konstatavimas <...> būtų konstituciškai visiškai nepagrįstas.“

66. Konstitucinis Teismas taip pat pabrėžė, kad Teismų įstatyme numatyti du atskiri teisėjo atleidimo pagrindai: kai įsigaliojusiame teismo sprendime nustatyta, kad teisėjas padarė nusikaltimą (90 straipsnio 1 dalies 6 punktas), ir kai teisėjas pažemino teisėjo vardą (90 straipsnio 1 dalies 5 punktas), ir pažymėjo, kad toks reguliavimas nepažeidžia nekaltumo prezumpcijos principo (žr. *Linkevičienė ir kiti* (nut.), Nr. 33556/07, 34734/07, 34740/07, §§ 52 ir 53).

67. Dėl nekaltumo prezumpcijos principo 2016 m. birželio 27 d. nutarime dėl baudžiamojo proceso nutraukimo suėjus baudžiamosios atsakomybės senaties terminui Konstitucinis Teismas nustatė:

„8.2. <...> nustatyti teisiniu reguliavimu sudarytos prielaidos teismui nutraukti baudžiamąją bylą neįvertinus kaltinamajam pareikšto kaltinimo, nenustačius, ar kaltinamasis pagrįstai buvo kaltinamas padaręs nusikalstamą veiką, ar išteisintasis pagrįstai išteisintas dėl nusikalstamos veikos, kurios padarymu buvo kaltinamas. Vadinas, pagal šį teisinį reguliavimą teismas negali veikti taip, kad baudžiamojoje byloje būtų nustatyta tiesa ir teisingai išspręstas asmens, kaltinamo padarius nusikalstamą veiką, kaltumo klausimas. Tokiu teisiniu reguliavimu nepaisoma iš Konstitucijos 31 straipsnio 2 dalies, konstitucinio teisinės valstybės principo kylančios asmens teisės į tinkamą teismo procesą reikalavimo.“

Pažymėtina ir tai, kad pagal <...> nustatytą teisinį reguliavimą, <...> teismui neįvertinus kaltinamajam pareikšto kaltinimo pagrįstumo ir nutraukus bylą dėl to, kad suėjo baudžiamosios atsakomybės senaties terminai, sudaromas įspūdis, kad kaltinamasis nebuvo nuteistas tik dėl to, kad suėjo minėti terminai. Tokiu teisiniu reguliavimu sudaromos prielaidos išlikti abejonėms dėl to, ar kaltinamasis pagrįstai buvo kaltinamas padaręs nusikalstamą veiką, dėl kaltinamojo nepriekaištingos reputacijos.

<...>

10. <...> pažymėtina, kad ikiteisminio tyrimo metu nėra vykdomas teisingumas, jo metu, kaip minėta, yra renkama ir vertinama informacija, reikalinga tam, kad būtų galima nuspręsti, ar asmeniui turi būti pareikštas valstybinis kaltinimas ir baudžiamoji byla perduodama teismui. Vadinas, tai, kad ikiteisminis tyrimas buvo nutrauktas suėjus baudžiamosios atsakomybės senaties terminams, reiškia, kad nustatytais terminais nebuvo surinkta duomenų, būtinų kaltinimui pareikšti, ir nėra jokio pagrindo manyti, kad įtariamasis padarė nusikalstamą veiką.

Pažymėtina ir tai, kad <...> Konstitucija, *inter alia* jos 31 straipsnio 1, 2 dalys, konstitucinis teisinės valstybės principas, suponuoja įstatymų leidėjo pareigą, reguliuojant baudžiamojo proceso santykius tuo atveju, kai yra pasibaigę terminai, per kuriuos asmenims, padariusiems nusikalstamas veikas, gali būti taikoma baudžiamoji atsakomybė, nustatyti teisinį reguliavimą, sudarantį prielaidas užtikrinti, kad kaltinimas, jei nebūtų patvirtintas, būtų panaikintas. Vadinas, tuo atveju, kai, suėjus baudžiamosios atsakomybės senaties terminams, nustatoma, kad kaltinamasis nepagrįstai buvo kaltinamas padaręs nusikalstamą veiką, turi būti priimamas išteisinamasis nuosprendis.“

III. TARPTAUTINĖ IR EUROPOS TARYBOS MEDŽIAGA DĖL TEISMŲ NEPRIKLAUSOMUMO IR TEISĖJŲ NEPAŠALINAMUMO

68. Žr. *Baka prieš Vengriją* [DK], Nr. 20261/12, §§ 72–86, 2016 m. birželio 23 d., ir *Denisov prieš Ukrainą* [DK], Nr. 76639/11, §§ 33–36, 2018 m. rugsėjo 25 d.

69. Konkrečiai 1998 m. liepos 8–10 d. Europos teisėjų statuso chartijoje nustatyta:

4. KARJEROS PLĖTRA

„4.2. Teisėjai laisvai vykdo veiklą, nesusijusią su teisėjo įgaliojimais, įskaitant tą, kuri yra jų, kaip piliečių, teisių įkūnijimas. Ši laisvė negali būti ribojama, išskyrus atvejus, kai ši išorinė veikla nesuderinama su pasitikėjimu teisėju ar jo nešališkumu arba nepriklausomumu, arba su jo gebėjimu atidžiai ir per pagrįstą laiką išnagrinėti jam pateiktus klausimus. Išorės veiklai, išskyrus literatūrinę ar meninę, už kurią gaunamas atlyginimas, reikalingas išankstinis leidimas įstatyme nustatytais sąlygomis.“

TEISĖ

I. TARIAMAS KONVENCIJOS 6 STRAIPSNIO 1 DALIES PAŽEIDIMAS

70. Pareiškėja teigė, kad Lietuvos apeliaciniame teisme civilinė byla, kurioje ji skundė Respublikos Prezidento dekretą dėl jos atleidimo, nebuvo teisingai išnagrinėta nepriklausomame ir nešališkame teisme. Ji rėmėsi Konvencijos 6 straipsnio 1 dalimi, kurios atitinkamoje dalyje numatyta:

„Kai yra sprendžiamas tam tikro asmens civilinio pobūdžio teisių ir pareigų <...> klausimas, toks asmuo turi teisę, kad bylą <...> teisingai išnagrinėtų pagal įstatymą įsteigtas nepriklausomas ir nešališkas teismas.“

A. Priimtinumas

1. Šalių teiginiai

a) Pareiškėja

71. Pareiškėja teigė, kad, Lietuvos apeliaciniame teisme nagrinėjant jos civilinį ieškinį dėl neteisėto atleidimo iš darbo ir nesumokėto atlyginimo, jai nebuvo užtikrinta, kad bylą teisingai išnagrinėtų nepriklausomas ir nešališkas teismas (žr. šio sprendimo 33–35 punktus). Pareiškėja visų pirma tvirtino, jog du iš trijų teisėjų buvo šališki, o už tai, kad priėmė Respublikos Prezidentei palankų teismo sprendimą, netrukus po to jie buvo paaukštinti – paskirti į Lietuvos Aukščiausiąjį Teismą.

72. Kad pagrįstų savo argumentą, pareiškėja siekė atkreipti Teismo dėmesį į tai, kad po teisėjo R. N. ir teisėjos D. V. paskyrimo kitiems teisėjams, turintiems daug daugiau teisėjo darbo patirties, prireikė daug daugiau laiko būti paskirtiems į Lietuvos Aukščiausiąjį Teismą. Pavyzdžiui, teisėja A. B., kuri nusišalino nuo pareiškėjos civilinės bylos nagrinėjimo,

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo teisėja tapo tik 2015 m. sausį, nors prieš tai aštuoniolika metų dirbo Lietuvos apeliaciniame teisme. Kitas teisėjas A. M. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo teisėju tapo tik po dvylikos metų darbo apylinkės ir apygardos teismuose. Panašiai ir teisėjas D. Š. prieš paskyrimą į Lietuvos Aukščiausiąjį Teismą šešerius metus dirbo apylinkės ir apygardos teismuose ir daugiau nei penkerius metus – Lietuvos apeliaciniame teisme. Priešingai, teisėja pranešėja D. V., kuri į Lietuvos apeliacinį teismą buvo paskirta tik 2012 m. vasarį ir išnagrinėjo pareiškėjos civilinį ieškinį 2012 m. lapkričio 28 d., buvo pasiūlyta paaukštinimui į Lietuvos Aukščiausiąjį Teismą 2012 m. gruodžio 13 d., t. y. nepraėjus nė mėnesiui nuo bylos išnagrinėjimo. Pareiškėjos manymu, tai, kad asmuo, kuris Lietuvos apeliaciniame teisme neišdirbo nė metų ir niekada anksčiau nedirbo žemesnės instancijos teisme, buvo pasiūlytas kandidatu, gali būti suprantama tik kaip atsidėkojimas už pareiškėjos byloje priimtą Respublikos Prezidentei palankų sprendimą. Pareiškėjos įtarimus dar labiau sustiprino tai, kad kitas pareiškėjos bylą nagrinėjusios Lietuvos apeliacinio teismo kolegijos teisėjas, t. y. teisėjas R. N., taip pat buvo Respublikos Prezidentės pasiūlytas kandidatu į Lietuvos Aukščiausiąjį Teismą, nors teisėjo darbo neišdirbo nė metus.

b) Vyriausybė

73. Vyriausybė iš pat pradžių pabrėžė, kad vien tai, jog Respublikos Prezidentė dalyvavo skiriant teisėjus ir sprendžiant jų karjeros klausimus, negali būti aiškinama, kad nė vienas teismas negali nepriklausomai ir nešališkai išnagrinėti bylos prieš Respublikos Prezidentą (Vyriausybė rėmėsi Konstitucinio Teismo 2006 m. lapkričio 27 d. nutarimu; žr. šio sprendimo 65 punktą). Be to, teisėjų skyrimo ir atleidimo tvarka išlaiko pusiausvyrą, ypač atsižvelgiant į ypatingą Teisėjų tarybos, kaip teisėjų savivaldos organo, funkciją. Šios bylos aplinkybėmis taip pat reikia nepamiršti, kad trys Respublikos Prezidentai buvo susiję su pareiškėjos karjera ir jos atleidimu iš teisėjo pareigų.

74. Dėl civilinės bylos dėl pareiškėjos atleidimo konkrečių aplinkybių Vyriausybė pirmiausia nurodė, kad pagal vidaus teisę bylos teismų kolegijoms skiriamos atsitiktine tvarka, siekiant užtikrinti nešališkumą ir skaidrumą (ji rėmėsi Teismų įstatymo 36 straipsniu; žr. šio sprendimo 58 punktą). Iš pradžių pareiškėjos civilinė byla buvo paskirta kitos sudėties kolegijai. Tik po to, kai du teisėjai nusišalino nuo bylos, buvo paskirti teisėjai R. N. ir D. V. (žr. šio sprendimo 30 punktą). Nepaisydamas pareiškėjos tvirtinimų, Lietuvos apeliacinio teismo pirmininkas atmetė visus argumentus dėl teisėjų šališkumo (žr. šio sprendimo 31 ir 32 punktus).

75. Dėl teisėjų R. N. ir D. V. paaukštinimo paskiriant į Lietuvos Aukščiausiąjį Teismą Vyriausybė atkreipė dėmesį, kad paaukštinimo galimybė visų pirma priklauso nuo to, ar teisme yra laisva vieta. Šiuo atveju laisvų vietų atsirado po Lietuvos apeliacinio teismo 2012 m. lapkričio 28 d.

nutarties. Todėl priimdami nutartį teisėjai R. N. ir D. V. negalėjo numatyti, kad atsiras paaukštinimo galimybė. Be to, siekiant užtikrinti normalų Lietuvos Aukščiausiojo Teismo funkcionavimą, reikėjo be nepagrįsto delsimo pakeisti du pareigas palikusius teisėjus (žr. šio sprendimo 61 punktą). Taip pat buvo svarbu, kad kandidatūras pateikė Lietuvos Aukščiausiojo Teismo pirmininkas. Šiuo požiūriu Vyriausybė taip pat nurodė, kad nors Respublikos Prezidentas nėra įpareigotas rinktis iš pasiūlytų kandidatų, tuometinė Respublikos Prezidentė D. G. visada rėmėsi Lietuvos Aukščiausiojo Teismo pirmininko rekomendacija ir nebuvo atvejų, kad Respublikos Prezidentė būtų pateikusi Seimui kitą kandidatūrą. Skyrimo tvarkos objektyvumą ir skaidrumą taip pat užtikrino Teisėjų taryba, kuri vienbalsiai pritarė teisėjų R. N. ir D. V. kandidatūroms.

76. Vyriausybė taip pat atkreipė dėmesį į tai, kad teisėjas G. K., kuris tuo metu buvo Lietuvos Aukščiausiojo Teismo pirmininkas, formuodamas teismo sudėtį ypatingą dėmesį skyrė teismo profesionalumo gerinimui įtraukiant akademikus. Teigiamas profesionalių mokslininkų indėlis neabejotinai pravertė siekiant užtikrinti ir plėtoti Lietuvos Aukščiausiojo Teismo jurisprudenciją, vadovaujantis vidaus, Europos Sąjungos ir tarptautiniu teisiniu reguliavimu, taip pat atitinkama Teismo praktika, ir kartu užtikrinti bei išlaikyti aukščiausią profesinę kvalifikaciją. Vyriausybė nurodė, kad iki teisėjo G. K. pirmininkavimo mokslų daktaro laipsnį turėjo vos 20 proc. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo teisėjų. Dėl to ypatingas dėmesys buvo skiriamas Lietuvos Aukščiausiojo Teismo pajėgumų stiprinimui įtraukiant teisės mokslininkus. Vyriausybės teigimu, šiuo metu teisės mokslų daktaro laipsnį turi trečdalis Lietuvos Aukščiausiojo Teismo teisėjų. Ji nurodė, kad teisėjai R. N. ir D. V. buvo pasirinkti dėl objektyvių priežasčių – jų patirties ir aukštos kvalifikacijos akademinėje ir profesinėje srityse, įskaitant Lietuvos apeliacinį teismą, ir nagrinėjant sudėtingiausias bylas.

77. Atsižvelgdama į tai, kas išdėstyta, Vyriausybė padarė išvadą, jog pareiškėjai buvo suteikta galimybė pasinaudoti teise, kad jos bylą nagrinėtų nepriklausomas ir nešališkas teismas.

2. Teismo vertinimas

a) Bendrieji principai

78. Teismas pažymi, kad ankstesnėse bylose, sprendamas, ar institucija gali būti laikoma „nepriklausoma“, ypač vykdomosios valdžios ir bylos šalių atžvilgiu, jis atsižvelgė į tokius veiksnius kaip jos narių skyrimo būdas, kadencijos laikotarpis, garantijų dėl spaudimo iš išorės buvimas ir tai, ar institucija atrodo nepriklausoma. Paprastai teisėjų nepriklausomumas reiškia, kad vykdomoji valdžia negali nušalinti jų kadencijos metu, todėl tai yra viena iš garantijų, nustatytų 6 straipsnio 1 dalyje. Nors Teismo praktikoje požiūris į valdžių atskyrimą tarp politinių valdžios institucijų ir teisminės valdžios įgauna vis didesnę reikšmę, skirti teisėjus leistina tiek vykdomajai,

tiesioginių įstatymų leidžiamajai valdžiai, jei nagrinėjant bylas paskirtiesiems asmenims nedaroma įtakos ar spaudimo (žr. *Maktouf ir Damjanović prieš Bosniją ir Hercegoviną* [DK], Nr. 2312/08 ir 34179/08, § 49, ECHR 2013 (ištraukos), ir jame nurodytą Teismo praktiką; taip pat žr. naujausią sprendimą *Thiam prieš Prancūziją*, Nr. 80018/12, § 59, 2018 m. spalio 18 d.).

79. Dėl nešališkumo reikalavimo Teismas taip pat yra nusprendęs, jog teismas negali turėti subjektyvaus išankstinio nusistatymo ar būti tendencingas, jis taip pat turi būti nešališkas objektyviu požiūriu ir užtikrinti pakankamas garantijas, kad šiuo klausimu nekiltų jokių pagrįstų abejonių (žr. *Haarde prieš Islandiją*, Nr. 66847/12, § 103, 2017 m. lapkričio 23 d., su kitomis nuorodomis).

80. Galiausiai nepriklausomumo ir objektyvaus nešališkumo sąvokos yra glaudžiai susijusios ir, priklausomai nuo aplinkybių, gali reikėti jas nagrinėti kartu. Atsižvelgdamas į šios bylos faktines aplinkybes, Teismas mano, kad tikslinga nepriklausomumo ir nešališkumo klausimus nagrinėti kartu (žr. *Denisov prieš Ukrainą* [DK], Nr. 76639/11, § 64, 2018 m. rugsėjo 25 d., ir *Ramos Nunes de Carvalho e Sá prieš Portugaliją* [DK], Nr. 55391/13 ir 2 kiti, § 150, 2018 m. lapkričio 6 d.).

b) Taikymas šioje byloje

81. Pirmiausia Teismas pažymi, kad pareiškėjos skundą, jog du Lietuvos apeliacinio teismo teisėjai nebuvo nešališkai nagrinėdami jos civilinę bylą prieš Respublikos Prezidentą, iš pradžių atmetė Lietuvos apeliacinio teismo pirmininkas, pagrindęs ir paaiškinęs, kodėl kai kurie procesiniai pareiškėjos prašymai nebuvo išnagrinėti iš karto, kai jie buvo pateikti (žr. šio sprendimo 31 ir 32 punktus). Šiaip ar taip, Lietuvos apeliacinio teismo apsisprendime nagrinėti pareiškėjos bylą tokiu būdu Teismas neranda jokių tariamo šališkumo požymių. Šiame kontekste Teismas taip pat atkreipia dėmesį į tai, kad, siekiant užtikrinti proceso dalyvių teisę į nepriklausomą ir nešališką teismą, bylas teisėjams skiria kompiuterinė sistema (žr. Teismų įstatymo 36 straipsnį, cituojamą šio sprendimo 58 punkte). Jis taip pat pažymi, kad pareiškėja neteigė, jog Respublikos Prezidentė ar kitas asmuo apėjo kompiuterinę sistemą arba kad jos byla nuo pat pradžių buvo paskirta būtent teisėjams R. N. ir D. V. Iš tiesų byla pateko į šių teisėjų rankas dėl to, kad kiti du teisėjai nusišalino iš Lietuvos apeliacinio teismo kolegijos sudėties (žr. šio sprendimo 30 punktą). Pareiškėja nepateikė jokių įrodymų, patvirtinančių, kad nagrinėjant jos civilinę bylą Respublikos Prezidentė teisėjui R. N. arba teisėjui D. V. būtų dariusi kokią nors įtaką ar spaudimą (tokią pačią išvadą žr. *Flux prieš Moldovą* (Nr. 2), Nr. 31001/03, §§ 23–27, 2007 m. liepos 3 d.). Todėl Teismas neturi pagrindo konstatuoti, kad pareiškėjos byloje šie teisėjai nebuvo nepriklausomi ir nešališki. Galiausiai, kaip jau pažymėjo Konstitucinis Teismas, vien tai, jog Respublikos Prezidentas sprendžia teisėjų profesinės karjeros klausimus, nesudaro pagrindo manyti, kad Lietuvoje nėra nepriklausomo teismo, kuris galėtų nešališkai išnagrinėti bylą,

kurios viena iš šalių yra Respublikos Prezidentas (žr. šio sprendimo 65 punktą *in fine*).

82. Toliau Teismas atkreipia dėmesį į kitą pareiškėjos bandymo pagrįsti savo skundą aspektą – tai, jog teisėjai R. N. ir D. V. buvo paaukštinti paskiriant į Lietuvos Aukščiausiąjį Teismą už tai, kad priėmė Respublikos Prezidentei palankų sprendimą. Pirma, Teismas atkreipia dėmesį į Vyriausybės argumentą, kad priimdami sprendimą šie teisėjai nežinojo, jog galės kandidatuoti į Lietuvos Aukščiausiąjį Teismą, nes tuo metu jame nebuvo laisvų vietų. Lietuvos Aukščiausiajame Teisme laisvų vietų atsirado tik po 2012 m. lapkričio 28 d. Lietuvos apeliacinio teismo priimtose nutarties ir jos turėjo būti nedelsiant užimtos (žr. šio sprendimo 37, 42 ir 61 punktus). Antra, Teismas atsižvelgia į tai, kad teisėjų R. N. ir D. V. kandidatūras į Lietuvos Aukščiausiąjį Teismą pasiūlė viena aukščiausių Lietuvos teisminių figūrų – Lietuvos Aukščiausiojo Teismo pirmininkas; jis pagrindė savo sprendimą noru, be kita ko, padidinti akademikų skaičių Lietuvos Aukščiausiajame Teisme, nes tuo metu jis buvo per mažas (žr. šio sprendimo 38 ir 43 punktus). Konstitucinis Teismas taip pat pabrėžė, kad teismų sistema neturi būti uždara (žr. šio sprendimo 64 punktą *in fine*). Atsižvelgdamas į tai, kas išdėstyta, Teismas nemato pagrįstos priežasties abejoti Lietuvos Aukščiausiojo Teismo pirmininko vertinimu Respublikos Prezidentei pateiktame pasiūlyme, kad dėl savo akademinės ir kitos patirties abu teisėjai – R. N. ir D. V. atitiko taikomus kriterijus. Trečia, verta paminėti, kad teisėjų R. N. ir D. V. kandidatūroms vienbalsiai pritarė Teisėjų taryba (žr. šio sprendimo 40 ir 45 punktus) – institucija, kurios užduotis yra būti atsvara Respublikos Prezidento galioms sprendžiant klausimus dėl teisėjų paaukštinimo ar atleidimo ir kurios dalyvavimas tokiuose procesuose yra papildoma garantija siekiant apsaugoti nuo išorės spaudimo teisėjams. Kaip yra pabrėžęs Konstitucinis Teismas, kandidatai negali būti paaukštinti ar atleisti be Teisėjų tarybos pritarimo ir tai yra papildoma teisėjų nepriklausomumo garantija (žr. šio sprendimo 64 punktą). Galiausiai, nors Respublikos Prezidentė vėliau pateikė teisėjo R. N. kandidatūrą į Lietuvos Aukščiausiojo Teismo pirmininkus, bylos faktinėse aplinkybėse nėra nieko, kas leistų įtarti, jog dėl to buvo susitarta iš anksto. Iš tiesų, pasibaigus tuometinio Lietuvos Aukščiausiojo Teismo pirmininko kadencijai, jį reikėjo pakeisti ir teisėjo R. N. kandidatūra vėl sulaukė Teisėjų tarybos palaikymo (žr. šio sprendimo 47–49 punktus).

83. Atsižvelgdamas į šias aplinkybes, Teismas neturi pagrindo daryti išvados, kad teisėjai R. N. ir D. V. nebuvo nepriklausomi ir nešališki, kaip tai suprantama pagal Konvencijos 6 straipsnio 1 dalį, nagrinėjant pareiškėjos civilinį ieškinį dėl atleidimo iš darbo ir atlyginimo sumokėjimo, pateiktą prieš Respublikos Prezidento dekretą.

84. Taigi šis skundas yra akivaizdžiai nepagrįstas ir turi būti atmestas pagal Konvencijos 35 straipsnio 3 dalies a punktą ir 4 dalį.

II. TARIAMAS KONVENCIJOS PIRMOJO PROTOKOLO 1 STRAIPSNIO PAŽEIDIMAS

85. Pareiškėja taip pat skundėsi dėl to, kad valstybė atsisakė atlyginti jai nesumokėtą atlyginimą už jos, kaip teisėjos, įgaliojimų sustabdymo laikotarpį. Ji rėmėsi Konvencijos pirmojo protokolo 1 straipsniu.

86. Konvencijos pirmojo protokolo 1 straipsnyje nustatyta:

„Kiekvienas fizinis ar juridinis asmuo turi teisę netrukdomas naudotis savo nuosavybe. Iš nieko negali būti atimta jo nuosavybė, išskyrus tuos atvejus, kai tai yra būtina visuomenės interesams ir tikrai įstatymo numatytomis sąlygomis bei vadovaujantis bendraisiais tarptautinės teisės principais.

Tačiau ankstesnės nuostatos jokia būdu neriboja valstybės teisės taikyti tokius įstatymus, kokie, jos manymu, jai reikalingi, kad galėtų kontroliuoti nuosavybės naudojimą atsižvelgdama į bendrąjį interesą arba kad garantuotų mokesčių, kitų rinkliavų ar baudų mokėjimą.“

A. Priimtinumas

1. Šalių teiginiai

a) Vyriausybė

87. Pirmiausia Vyriausybė nurodė, kad, kalbant apie pareiškėjos skundą dėl nesumokėto atlyginimo, ji neturėjo „nuosavybės“, kaip tai suprantama pagal Konvencijos pirmojo protokolo 1 straipsnį. Vyriausybė sutiko, kad „nuosavybė“ taip pat gali apimti reikalavimus, kurių atžvilgiu pareiškėja galėtų teigti, jog turėjo bent „teisėtą lūkestį“ veiksmingai pasinaudoti nuosavybės teise. Vis dėlto „teisėtas lūkestis“ turėtų būti konkretesnis nei paprasčiausias vylimasis – jis turėtų būti grindžiamas teisės aktu arba jį patvirtinančia nusistovėjusia vidaus teismų praktika.

88. Vyriausybė atkreipė dėmesį, kad nagrinėjamoje byloje pareiškėjos įgaliojimai buvo sustabdyti dėl baudžiamosios bylos iškėlimo, kaip tai tiesiogiai numatyta Teismų įstatymo 47 straipsnyje. Vyriausybės nuomone, pagal vidaus įstatymus pareiškėja neturėjo teisės gauti atlyginimo už įgaliojimų sustabdymo laikotarpį, nebent būtų buvę nustatyta, kad sustabdymas nepagrįstas. Atsižvelgiant į tai, kad vidaus teismai atmetė, jog įgaliojimai sustabdyti nepagrįstai, taip pat nenustatė jokių neteisėtų valdžios institucijų veiksmų, pareiškėja neturėjo vykdytino reikalavimo gauti atlyginimą už laikotarpį, kai buvo sustabdyti jos įgaliojimai ir dėl to ji nedirbo (Vyriausybė *mutatis mutandis* rėmėsi sprendimu *Buterlevičiūtė prieš Lietuvą*, Nr. 42139/08, § 70, 2016 m. sausio 12 d.).

89. Vyriausybė taip pat laikėsi nuomonės, jog, nepaisant to, kad pareiškėjos, kaip teisėjos, įgaliojimai buvo sustabdyti nagrinėjant jos baudžiamosios atsakomybės klausimą, aplinkybė, kad baudžiamoji atsakomybė nebuvo kilusi, nebuvo esminė. Iki baudžiamojo proceso nutraukimo dėl senaties termino pareiškėjai buvo iškelta drausminė byla, dėl

kurios Respublikos Prezidentė atleido ją iš pareigų. Informacijos, kad pareiškėja savo elgesiu 2000–2003 m. galimai pažemino teisėjo vardą, Respublikos Prezidentė turėjo dar prieš sueinant baudžiamosios bylos senaties terminui ir paprašė Teisėjų tarybos patarti jai šiuo klausimu. Neabejotina, kad tokiomis aplinkybėmis Respublikos Prezidentė negalėjo atnaujinti asmens, kuris savo poelgiu galimai pažemino teisėjo vardą, įgaliojimų.

90. Vyriausybės nuomone, tokiomis aplinkybėmis pareiškėja, nepriklausomai nuo baudžiamojo proceso baigties, taip pat negalėjo tikėtis gauti atlyginimą už laikotarpį, kai nedirbo. Vyriausybė taip pat nurodė, jog pareiškėja netinkamai aiškina vidaus įstatymus teigdama, kad juose nustatyta pareiga grąžinti asmenį į darbą nutraukus (baudžiamąją) bylą ir joje nepriėmus sprendimo dėl asmens kaltės. Priešingai, Respublikos Prezidentui, kilus abejonų dėl asmens tinkamumo eiti teisėjo pareigas, išlieka teisė kreiptis į Teisėjų tarybą patarimo, ar asmuo gali toliau dirbti teisėju ir būti grąžintas į teisėjo pareigas.

91. Atsižvelgdama į tai, kas išdėstyta, Vyriausybė manė, kad Konvencijos pirmojo protokolo 1 straipsnis *ratione materiae* požiūriu nebuvo taikytinas pareiškėjos reikalavimui, nes pareiškėja neturėjo nuosavybės, todėl jos skundas buvo nepriimtinas.

92. Vyriausybės teigimu, jei pareiškėja manė, kad jos įgaliojimų sustabdymas buvo nepagrįstai ilgas, ir ypač jei manė, kad dėl užsitęsusio baudžiamojo proceso jai buvo uždrausta susirasti kitą darbą ir dėl to negaudama pajamų ji patyrė nuostolių, jai reikėjo inicijuoti bylą dėl žalos atlyginimo. Galiausiai Vyriausybė nurodė, kad pareiškėja tinkamai neišnaudojo visų vidaus teisinės gynybos priemonių, remdamasi tuo, kad 2013 m. kovo 4 d. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas atsisakė priimti pareiškėjos kasacinį skundą (žr. šio sprendimo 36 punktą).

b) Pareiškėja

93. Pareiškėja pažymėjo, kad jos skundas dėl nuosavybės teisės pažeidimo pateiktas remiantis vidaus teisės aktu, konkrečiai – Teismų įstatymo 47 straipsnio 3 dalimi. Ji taip pat pabrėžė, kad pagal šią nuostatą teisė į atlyginimą nepriklauso nuo to, ar teisėjo įgaliojimų sustabdymas taikomas pagrįstai, ar ne. Teisė į atlyginimą už įgaliojimų sustabdymo laikotarpį priklauso tik nuo vieno kriterijaus – baudžiamosios bylos baigties: nepripažinus teisėjo kaltu dėl nusikaltimo padarymo, jam turėtų būti išmokama kompensacija. Taigi pareiškėja buvo įsitikinusi, kad turėjo vykdytiną reikalavimą dėl nesumokėto atlyginimo už tą laikotarpį, kai nedirbo dėl jos įgaliojimų sustabdymo iškėlus baudžiamąją bylą.

94. Pareiškėja taip pat teigė, jog vien tai, kad Lietuvos Aukščiausiasis Teismas atsisakė nagrinėti jos kasacinį skundą dėl 2012 m. lapkričio 28 d. Lietuvos apeliacinio teismo nutarties, nereiškia, kad ji tinkamai neišnaudojo visų vidaus teisinės gynybos priemonių. Pareiškėja pažymėjo tai, kad ji

nuosekliai tvirtino, jog atsisakius sumokėti jai atlyginimą už laikotarpį, kai išskėlus baudžiamąją bylą buvo sustabdyti jos įgaliojimai, buvo pažeistos jos teisės pagal Konvenciją.

95. Dėl Vyriausybės teiginio, jog pareiškėja galėjusi reikalauti žalos atlyginimo, jei manė, kad atlyginimas atimtas neteisėtai, ji pažymėjo, kad buvo pradėjusi šį procesą, bet nesėkmingai.

2. Teismo vertinimas

96. Teismas atkreipia dėmesį, kad pareiškėjos reikalavimas sumokėti jai atlyginimą už laikotarpį, kai buvo sustabdyti jos įgaliojimai, grindžiamas konkrečia vidaus teisės nuostata, būtent Teismų įstatymo 47 straipsniu (žr. šio sprendimo 58 punktą; priešingai *Buterlevičiūtė*, minėta pirmiau, §§ 23, 29 ir 70, kuriame nušalinimas buvo grindžiamas kitais teisės aktais (Baudžiamojo proceso kodeksu ir Darbo kodeksu), pagal kuriuos nesumokėto atlyginimo kompensacija nepriklauso nuo baudžiamojo proceso baigties). Abiejuose vidaus civiliniuose procesuose atitinkami teismai, sprendžiant iš jų argumentų, kuriuos apibendrina Lietuvos apeliacinis teismas priimdamas galutinį sprendimą dėl pareiškėjos reikalavimo dėl nesumokėto atlyginimo (žr. ypač šio sprendimo 55 punktą), rėmėsi 2008 m. Teismų įstatymo 47 straipsnio 3 dalies redakcija, pagal kurią tam, kad teisėjui, kurio įgaliojimai buvo sustabdyti, būtų sumokėtas atlyginimas, užtenka, kad baudžiamasis procesas būtų negalimas arba kad teismo sprendimu baudžiamojoje byloje nebūtų pripažintas kaltu (žr. šio sprendimo 58 punktą). Atsižvelgdamas į tai, Teismas sutinka su pareiškėjos teiginiu, jog 2008 m. Teismų įstatymo 47 straipsnio 3 dalies redakcija sukūrė teisėtą lūkestį, kad jei ji nebus pripažinta kalta, gaus atlyginimą (taip pat žr. *Bélané Nagy prieš Vengriją* [DK], Nr. 53080/13, §§ 72–79, 2016 m. gruodžio 13 d.). Todėl Teismas mano, kad Konvencijos pirmojo protokolo 1 straipsnis yra taikytinas ir kad Vyriausybės išankstinis prieštaravimas dėl skundo nepriimtino dėl jo nesuderinamumo *ratione materiae* požiūriu turi būti atmestas.

97. Teismas taip pat pažymi, kad pareiškėja teikė skundus dėl atlyginimo praradimo (taip pat remdamasi Pirmojo protokolo 1 straipsniu) tiek civiliniame procese dėl Respublikos Prezidento dekreto dėl jos atleidimo panaikinimo, pasiekdama Lietuvos Aukščiausiąjį Teismą (žr. šio sprendimo 26, 29 ir 36 punktus), tiek vėlesniame civiliniame procese dėl žalos atlyginimo (žr. šio sprendimo 50, 53 ir 54 punktus). Todėl Teismas mano, kad pareiškėja išnaudojo visas turimas vidaus teisinės gynybos priemones.

98. Galiausiai Teismas konstatuoja, kad šis skundas nėra akivaizdžiai nepagrįstas arba nepriimtinas dėl kitų priežasčių. Todėl jį reikia pripažinti priimtiniu.

B. Esmė*1. Šalių teiginiai***a) Pareiškėja**

99. Pareiškėja pirmiausia pažymėjo, kad jos, kaip teisėjos, įgaliojimai buvo sustabdyti ne dėl baudžiamojo proceso priemonių taikymo, o dėl Respublikos Prezidento dekreto, kuriuo leista vykdyti pradėtą ikiteisminį tyrimą. Įgaliojimų sustabdymo laikotarpiu atlyginimas jai nebuvo mokamas. Kompensacija priklausė nuo baudžiamosios bylos baigties, kaip nustatyta Teismų įstatymo 47 straipsnio 3 dalyje. Nors Vyriausybė tvirtino, kad atlyginimas pareiškėjai nušalinimo nuo teisėjo pareigų laikotarpiu nebuvo mokamas ne dėl baudžiamosios, kaip nustatyta įstatyme, o dėl drausminės bylos, pareiškėja pabrėžė, jog drausminė byla ir teisėjo atleidimas už drausmės pažeidimus neribojo teisėjo teisės į atlyginimą sustabdžius jo įgaliojimus. Pati Vyriausybė savo pastabose pripažino, kad „drausminė byla negalėjo būti pagrindas [tokiam] sustabdymui“ (žr. šio sprendimo 106 punktą). Todėl akivaizdu, kad jos, kaip teisėjos, įgaliojimų sustabdymas negalėjo būti grindžiamas drausmine byla: pirma, dėl to, kad ši byla buvo pradėta po to, kai buvo sustabdyti teisėjo įgaliojimai; antra, dėl to, kad sustabdymas buvo susijęs tik su ikiteisminiu tyrimu; trečia, dėl to, kad vėlesnis teisinis reguliavimas, susijęs su galimybe sustabdyti teisėjo įgaliojimus, drausminėje byloje negalėjo būti taikomas atgaline data.

100. Pareiškėjos nuomone, Vyriausybė suklaidino Teismą teigdama, kad teisėjo įgaliojimų sustabdymas netrukdė jai vykdyti kitą veiklą ar dirbti kitą darbą. Pareiškėja atkreipė Teismo dėmesį į Teismų įstatymo 48 straipsnio 1 dalį, kurioje aiškiai nustatyta, kad teisėjas negali eiti kitų renkamų ar skiriamų pareigų, dirbti verslo ar kitokiose privačiose įstaigose ar įmonėse, išskyrus pedagoginę ar kūrybinę veiklą (žr. šio sprendimo 58 punktą). Tai rodo, kad sustabdžius įgaliojimus vienintelės pareiškėjos galimybės buvo mokyti arba atsistatydinti iš pareigų. Vis dėlto tai būtų turėję įtakos jos, kaip teisėjos, teisei į nepriklausomumą ir teisei į gynybą. Priešingu atveju gali susidaryti situacija, kai teisėjas, kurio įgaliojimai sustabdyti dėl vykstančio baudžiamojo tyrimo, pasirenka ne ginti savo teises, o savanoriškai išeiti iš darbo ir susirasti kitą, nes tai labiau apsimoka finansiškai. Taigi, pareiškėjos nuomone, Vyriausybės argumentai, kad ji elgėsi neapdairiai nusprenddama laukti baudžiamosios bylos baigties, neturėjo prasmės. Iš tiesų nuo tada, kai įgaliojimai buvo sustabdyti, ji pagrįstai tikėjosi gauti atlyginimą už jų sustabdymo laiką, nes taip numatyta įstatyme. Atlyginimo sumokėjimas priklausė tik nuo baudžiamosios bylos baigties, o jos baudžiamoji byla nesibaigė apkaltinamuoju nuosprendžiu. Pagal Teismų įstatymo 47 straipsnio 3 dalį tai, kad ji neturėjo kito darbo, neturėjo reikšmės. Taip pat nesvarbu, ar jos nušalinimas nuo pareigų baudžiamojoje byloje buvo teisėtas ar pagrįstas. Teismų įstatymo 47 straipsnio 3 dalyje tokių sąsajų nenumatyta.

101. Pareiškėja taip pat atkreipė dėmesį, kad žalingus valstybės veiksmus prieš ją sudarė ne tik Respublikos Prezidento dekretas dėl jos įgaliojimų sustabdymo, bet ir tai, kad šio dekreto nebuvo galima apskūsti (tai ji bandė nesėkmingai įrodyti civiliniame procese dėl žalos atlyginimo). Taigi pareiškėja atskyrė savo situaciją nuo situacijos, kurioje asmeniui būtų taikomos įprastos prievartos priemonės, kaip antai nušalinimas nuo darbo pagal baudžiamojo proceso taisyklės, o vėliau šių priemonių teisėtumą būtų galima ginčyti teisme ir taip asmuo potencialiai galėtų išvengti baudžiamojo proceso metu patirtų piniginių nuostolių. Pareiškėja taip pat teigė, kad nors Respublikos Prezidento dekretas dėl jos įgaliojimų sustabdymo nėra procesinis dokumentas baudžiamojoje byloje, ji patyrė jo padarinius.

102. Kalbėdama apie naštą, kurią patyrė dėl įgaliojimų sustabdymo ir teismo atsisakymo sumokėti atlyginimą, pareiškėja taip pat atkreipė dėmesį į Vilniaus apygardos teismo išvadą, kad teisėjų įgaliojimų sustabdymo terminai nereglamentuoti įstatymų, tad priklauso nuo faktinės baudžiamojo proceso trukmės. Vilniaus apygardos teismas pareiškėjos byloje pripažino, kad teisėjo įgaliojimų sustabdymas ilgesniam nei penkerių metų laikotarpiui nėra pagrįstas (žr. šio sprendimo 51 punktą).

103. Galiausiai pareiškėja teigė, kad jos atleidimas nebuvo susijęs su baudžiamojo proceso baigtimi, nes ji buvo atleista iš darbo 2011 m. liepos 18 d., o baudžiamoji byla prieš ją nutraukta tik 2012 m. gegužės 8 d. Taigi jos atleidimas drausminėje byloje negalėjo būti grindžiamas būsimu galutiniu sprendimu baudžiamojoje byloje. Be to, pareiškėja atleista iš darbo ne dėl nusikalstamų veiksmų, o dėl įvairių drausmės pažeidimų.

b) Vyriausybė

104. Vyriausybė teigė, kad pareiškėjos, kaip teisėjos, įgaliojimų sustabdymas buvo pagrįstas įstatymu, konkrečiai – Teismų įstatymo 47 straipsniu, ir įvykdytas 2006 m. vasario 21 d. Respublikos Prezidento dekretu. Šio dekreto įgyvendinimas reiškė, kad ji negautų atlyginimo įgaliojimų sustabdymo laikotarpiu. Ši nuosavybės teisių apribojimą buvo galima numatyti. Vis dėlto įgaliojimų sustabdymo negalima laikyti pripažinimu, kad ji „kalta“ dėl nusikaltimo, kuriuo buvo kaltinama, nes tai tebuvo prievartos priemonė, skirta, panašiai kaip ir kitos baudžiamojo proceso priemonės, tinkamai baudžiamojo proceso eigai užtikrinti. Atmesdami pareiškėjos civilinius reikalavimus dėl žalos atlyginimo, teismai aiškiai arba iš esmės nenurodė kad jai pritaikyta baudžiamoji atsakomybė už atitinkamą nusikalstamą veiką. Be to, pareiškėjos įgaliojimų sustabdymas buvo proporcinga priemonė, ypač atsižvelgiant į nusikaltimus, dėl kurių padarymo ji buvo įtariama, – dokumentų klastojimą ir piktnaudžiavimą tarnybine padėtimi atliekant pareigas. Šiuo apribojimu taip pat siekta neleisti asmeniui, kuris gali nebeatitikti reikalavimo turėti neprikaištingą reputaciją, vykdyti teisminę veiklą. Iš Teismo praktikos matyti, kad teisėtas tikslas užtikrinti tinkamą baudžiamojo proceso eigą neabejotinai priskiriamas

bendrajam interesui, numatytam Pirmojo protokolo 1 straipsnyje (Vyriausybė rėmėsi *Lavrechov prieš Čekijos Respubliką*, Nr. 57404/08, § 46, ECHR 2013). Be to, ši priemonė taip pat skirta tinkamam teisingumo vykdymui platesne prasme užtikrinti, siekiant stiprinti visuomenės pasitikėjimą teismais.

105. Vyriausybė norėjo pabrėžti, kad pareiškėjos drausmės byla, pasibaigusi jos atleidimu, neapsiribojo tų pačių veiksmų, kurie jau buvo nagrinėjami baudžiamojoje byloje, tyrimu taikant kitokio pobūdžio procedūrą. Drausmės byloje buvo atliekamas platesnis tarnybinis pareiškėjos kelių metų (2000–2003 m.) veiklos patikrinimas. Drausmės ir baudžiamoji bylos sutapo tik dėl to, kad nebuvo įmanoma atnaujinti pareiškėjos, kaip teisėjos, įgaliojimų, nes dėl nustatytų drausmės pažeidimų ji nebeatitiko teisėjo pareigoms taikomų reikalavimų. Tai įrodo jos atleidimas iš darbo iki baudžiamosios bylos nutraukimo. Vidaus teismai konstatavo, kad ši aplinkybė tik patvirtinta, jog pareiškėjos, kaip teisėjos, įgaliojimų sustabdymas buvo pagrįstas per visą laikotarpį.

106. Atsižvelgdama į tai, Vyriausybė taip pat pažymėjo, kad tuo metu „drausminė byla negalėjo būti pagrindas [tokiam] įgaliojimų sustabdymui“. Vidaus teisė vėliau buvo pakeista – drausmės bylose taip pat numatyta galimybė sustabdyti įgaliojimus, Respublikos Prezidentui pateikus Teisėjų tarybai prašymą patarti dėl to, ar teisėjas pažemino teisėjo vardą. Vyriausybės nuomone, šis pakeitimas tik patvirtino rimtus ir ypač aukštus reikalavimus asmenims, einantiems teisėjo pareigas. Apskritai nebuvo abejonių, kad Respublikos Prezidentė negali atnaujinti asmens, kuris savo poelgiu galimai pažemino teisėjo vardą, įgaliojimų.

107. Vyriausybė taip pat atkreipė dėmesį į tai, kad pareiškėjos, kaip teisėjos, įgaliojimų sustabdymas, trukęs ilgiau nei penkerius metus, buvo tiesiogiai susijęs su baudžiamojo proceso trukme. Nors teismai civilinėje byloje dėl žalos atlyginimo pripažino ilgą įgaliojimų sustabdymo laiką (žr. šio sprendimo 51 punktą), jie taip pat nusprendė, kad dėl to valstybės veiksmai savaime netapo neteisėti.

108. Dėl pareiškėjai tekusios naštos Vyriausybė patvirtino, kad teisėjo įgaliojimų sustabdymas netrukdytų pareiškėjai užsiimti kita veikla arba dirbti kitą darbą. Siekiant užtikrinti teisėjų nepriklausomumą ir nešališkumą, pagal įstatymus jiems draudžiama dalyvauti kitoje veikloje, išskyrus pedagoginę ir kūrybinę. Tačiau įgaliojimų sustabdymo laikotarpiu teisėjas šiaip ar taip negali pasinaudoti savo statusu ar dalyvauti vykdant teisingumą. Taigi, Vyriausybės supratimu, draudimą dirbti kitą darbą tais atvejais, kai asmeniui sustabdomi teisėjo įgaliojimai, reiktų svarstyti tokiaime kontekste. Vidaus teismai padarė išvadą (žr. šio sprendimo 52 ir 55 punktus), kad pareiškėja turėjo pasirinkimą: laukti baudžiamosios bylos baigties, tikintis, kad priėmus išteisinamąjį nuosprendį jai bus kompensuotas nesumokėtas atlyginimas, arba susirasti kitą darbą.

109. Galiausiai Vyriausybė nusprendė, kad nesumokėto atlyginimo už įgaliojimų sustabdymo laikotarpį kompensavimas priklauso nuo įgaliojimų sustabdymo pagrįstumo, o ne nuo to, ar baudžiamoji byla prieš teisėją nesibaigė apkaltinamuoju nuosprendžiu. Pareiškėjos atveju nė vienas iš teismų nenustatė, kad jos įgaliojimai buvo sustabdyti nepagrįstai ar neteisėtai. Šiame kontekste Vyriausybė taip pat rėmėsi Vilniaus apygardos teismo sprendimu, kuriame patvirtinta, kad įstatymuose aiškiai nustatyta, jog nesumokėtas atlyginimas gali būti kompensuojamas teisėją išteisinus (taip pat žr. šio sprendimo 51 punktą). Vyriausybės teigimu, atkreiptinas dėmesys į tai, kad „pareiškėja nebuvo pripažinta nekalta“. Baudžiamoji byla nutraukta, nes suėjo baudžiamosios atsakomybės senaties terminas, o tai negali būti tapatinama su išteisinimu. Kitaip tariant, tik išteisinimas laikytinas baudžiamojo proceso baigtimi, kuri automatiškai suteikia pagrindą kompensuoti atlyginimą už įgaliojimų sustabdymo laikotarpį.

2. Teismo vertinimas

a) Dėl to, ar buvo pažeista pareiškėjos teisė į „nuosavybę“, kaip tai suprantama pagal Pirmojo protokolo 1 straipsnį

110. Teismas mano, kad valdžios institucijų atsisakymas kompensuoti pareiškėjai nesumokėtą atlyginimą buvo nuosavybės „naudojimo kontrolė“, kaip tai suprantama pagal Pirmojo protokolo 1 straipsnio antrąją dalį, todėl prilygo įsikišimui į pareiškėjos teisę netrukdomai naudotis savo nuosavybe (taip pat žr. šio sprendimo 96 punktą ir *R. Sz. prieš Vengriją*, Nr. 41838/11, §§ 31–33, 2013 m. liepos 2 d.).

b) Įsikišimo teisėtumas

111. Teismo principai dėl įsikišimo teisėtumo apibendrinti sprendime *R. Sz. prieš Vengriją* (minėta pirmiau):

„35. Teismas primena, jog Pirmojo protokolo 1 straipsnyje reikalaujama, kad bet koks valdžios institucijos kišimasis į teisę netrukdomai naudotis nuosavybe būtų teisėtas; šio straipsnio pirmos dalies antrame sakinyje nurodyta, kad atimti nuosavybę leidžiama „tiksliai įstatyme numatytais sąlygomis“. Be to, teisės viršenybė, vienas iš pagrindinių demokratinės visuomenės principų, yra neatsiejama nuo visų Konvencijos straipsnių (žr. *Buvęs Graikijos karalius ir kiti prieš Graikiją* [DK] (esmė), Nr. 25701/94, § 79, ECHR 2000–XII, ir *Broniowski prieš Lenkiją* [DK], Nr. 31443/96, § 147, ECHR 2004-V).

36. Vis dėlto teisėtumo principui patenkinti neužtenka vien teisinio pagrindo vidaus teisėje. Be to, teisinis pagrindas turi turėti ir tam tikrą kokybę, t. y. jis turi būti suderinamas su teisės viršenybe ir užtikrinti garantijas nuo savavališkumo.

37. Iš to išeina, kad teisės normos, kuriomis grindžiamas nuosavybės atėmimas, turi ne tik atitikti Susitariančiosios valstybės vidaus įstatymus, įskaitant jos Konstituciją, bet ir būti pakankamai prieinamos, tikslios, o jų taikymas turi būti numatomas (žr. *Guiso-Gallisay prieš Italiją*, Nr. 58858/00, §§ 82–83, 2005 m. gruodžio 8 d.). Teismas priduria, kad panašūs argumentai taikomi ir įsikišimui į teisę netrukdomai naudotis nuosavybe.

Kalbant apie „numatomumą“, jo taikymo sritis labai priklauso nuo priemonės turinio, srities, kurią ji turi aprėpti, ir asmenų, kuriems ji skirta, skaičiaus ir statuso (žr., *mutatis mutandis*, *Sud Fondi S.r.l. ir kiti prieš Italiją*, Nr. 75909/01, § 109, 2009 m. sausio 20 d.). Visų pirma taisyklė yra „numatoma“, jei ji apsaugo nuo valdžios institucijų savavališko kišimosi (žr. *Centro Europa 7 S.r.l. ir Di Stefano prieš Italiją* [DK], Nr. 38433/09, § 143, ECHR–2012). Taikytinuose įstatymuose taip pat turi būti numatytos minimalios procedūrinės garantijos, proporcingos nagrinėjamo principo svarbai (žr., *mutatis mutandis*, *Sanoma Uitgevers B. V. prieš Nyderlandus* [DK], Nr. 38224/03, § 88, 2010 m. rugsėjo 14 d.; ir *Vistiņš ir Perepjolkins prieš Latviją* [DK], Nr. 71243/01, §§ 96–98, 2012 m. spalio 25 d.).“

112. Nagrinėjamoje byloje Teismas pažymi, kad 2016 m. balandžio 20 d. nutartyje Lietuvos apeliacinis teismas, taip pat nurodydamas ankstesnius vidaus teismų sprendimus pareiškėjos civilinėje byloje, rėmėsi Teismų įstatymo 47 straipsnio 3 dalimi (su 2008 m. daliniais pakeitimais), galiojusia tuo metu, kai pareiškėja buvo atleista iš pareigų (žr. šio sprendimo 55 punktą). Vis dėlto, užuot susikoncentravęs į tai, kad pareiškėja nebuvo pripažinta kalta baudžiamojoje byloje, kuria buvo grindžiamas jos įgaliojimų sustabdymas, Lietuvos apeliacinis teismas laikėsi nuomonės, kad Teismų įstatymo 47 straipsnio 3 dalies nuostata reiškia, jog teisėjui atlyginimas sumokamas, jei jo įgaliojimai sustabdyti nepagrįstai (ten pat).

113. Taigi, remdamiesi iš dalies pakeista Teismų įstatymo 47 straipsnio 3 dalies redakcija, teismai į vertinimą įtraukė papildomą įstatymo elementą, kuris nebuvo numatytas vidaus teisėje, būtent tą, kad kompensacijos sumokėjimas priklauso nuo to, ar teisėjo įgaliojimų sustabdymas pagrįstas. Šiame kontekste Teismas atkreipia dėmesį į pareiškėjos argumentą, kad tai, ar teisėjo įgaliojimai iš pradžių sustabdyti pagrįstai, neturi įtakos teisei gauti atlyginimą, išskyrus atvejus, kai teisėjas pripažįstamas kaltu galutiniu teismo sprendimu (taip pat žr. šio sprendimo 100 punktą *in fine*). Teismas pažymi, kad 2016 m. Konstitucinis Teismas paskelbė, jog baudžiamųjų teismų praktika nutraukti baudžiamąjį procesą paliekant abejonių dėl kaltinamojo kaltės pažeidžia nekaltumo prezumpciją (žr. šio sprendimo 67 punktą). Šiuo aspektu pareiškėja taip pat skundėsi vidaus teismams ir Teismui (žr. atitinkamai šio sprendimo 29, 54 ir 117 punktus). Taigi, nors Teismo įgaliojimai tikrinti, kaip laikomasi vidaus įstatymų, yra riboti, nes vidaus teisę aiškina ir taiko šalies valdžios institucijos, visų pirma teismai (žr. *Satakunnan Markkinapörssi Oy ir Satamedia Oy prieš Suomiją* [DK]), Nr. 931/13, § 144, 2017 m. birželio 27 d., su kitomis nuorodomis), Teismas vis dėlto konstatuoja, kad Lietuvos teismų argumentai pareiškėjos byloje buvo netikslūs ir nenuoseklūs. Be to, jie neatitiko įstatymo raidės, atsižvelgiant į tai, kaip Lietuvos apeliacinis teismas 2016 m. balandžio 20 d. nutartyje nusprendė jį pritaikyti (žr. šio sprendimo 55 punktą). Taigi atitinkamus sprendimus reikėtų laikyti savavališkais (palyginti ir priešingai *Kopecký prieš Slovakiją* [DK], Nr. 44912/98, § 56, ECHR 2004-IX).

114. Be to, Teismas negali konstatuoti, kad pareiškėjai negalėjo būti mokamas atlyginimas, nes ji buvo atleista dėl drausminės bylos. Pareiškėja

pažymėjo ir Vyriausybė pripažino, kad pareiškėjos įgaliojimų sustabdymo metu 2006 m. ir net jos atleidimo metu 2011 m. nebuvo teisinio pagrindo sustabdyti jos įgaliojimus drausminėje byloje. Šią priemonę taikyti tapo įmanoma tik vėliau (žr. šio sprendimo 106 punktą).

115. Atsižvelgdamas į šias aplinkybes, Teismas vis dėlto daro išvadą, kad pareiškėja negalėjo numatyti, jog nesant apkaltinamojo nuosprendžio bus atsisakyta jai sumokėti atlyginimą už įgaliojimų sustabdymo laikotarpį baudžiamajame procese. Teismas konstatuoja, kad dėl numatomumo trūkumo įsikišimas į pareiškėjos teises pagal Konvencijos pirmojo protokolo 1 straipsnį neturėjo teisinio pagrindo. Todėl nebūtina nagrinėti, ar įsikišimu buvo siekiama teisėto tikslo ir ar jis buvo proporcingas.

c) Išvada

116. Teismui užtenka pirmiau išdėstytų argumentų, kad padarytą išvadą, jog buvo pažeistas Pirmojo protokolo 1 straipsnis.

III. TARIAMAS KONVENCIJOS 6 STRAIPSNIO 2 DALIES PAŽEIDIMAS

117. Pareiškėjos taip pat skundėsi dėl nacionalinio teismo išvados, kad baudžiamosios bylos nutraukimas negali būti tapatinamas su išteisinimu. Pareiškėja manė, jog tai pažeidžia jos teisę į nekaltumo prezumpciją.

118. Konvencijos 6 straipsnio 2 dalyje nustatyta:

„2. Kiekvienas nusikaltimo padarymu kaltinamas asmuo laikomas nekaltu tol, kol jo kaltė neįrodyta pagal įstatymą.“

119. Pareiškėja iš esmės pakartojo argumentus, kuriuos pateikė grįsdama savo skundą pagal Pirmojo protokolo 1 straipsnį dėl nesumokėto atlyginimo.

120. Vyriausybė, be kita ko, pažymėjo, kad nors nėra priimtina minėti įtarimus dėl kaltinamojo nekaltumo po galutinio išteisinimo, tais atvejais, kai byla užbaigiama ar nutraukiama be išteisinimo, gali būti leidžiama pateikti keletą pastabų apie įtarimą (Vyriausybė nurodė *Baars prieš Nyderlandus*, Nr. 44320/98, §§ 26–32, 2003 m. spalio 28 d.).

121. Teismas pažymi, kad pareiškėjos skundo esmė jau buvo išnagrinėta ir įvertinta pagal Konvencijos pirmojo protokolo 1 straipsnį (visų pirma žr. šio sprendimo 112–116 punktus). Todėl Teismas skelbia skundą priimtiniu, bet nemano, kad jį reikėtų nagrinėti atskirai.

IV. KONVENCIJOS 41 STRAIPSNIO TAIKYMAS

122. Konvencijos 41 straipsnyje nustatyta:

„Jeigu Teismas nustato Konvencijos ar jos protokolų pažeidimą ir jeigu Aukštosios Susitariančiosios Šalies įstatymai leidžia tik iš dalies atlyginti pažeidimu padarytą žalą, tai prireikus Teismas gali priteisti nukentėjusiajai šaliai teisingą atlyginimą.“

A. Žala

123. Pareiškėja reikalavo atlyginti 94 370 eurų (EUR) turtinę žalą, padarytą pažeidus Konvencijos pirmojo protokolo 1 straipsnį, dėl to, kad ji prarado atlyginimą už laikotarpį nuo 2006 m. vasario 21 d. iki 2011 m. liepos 18 d. (žr. šio sprendimo 26 punktą).

Pareiškėja taip pat reikalavo atlyginti 30 000 EUR neturtinę žalą už psichologinę įtampą ir emocinius išgyvenimus, patirtus dėl to, kad buvo pažeista jos teisė.

124. Vyriausybė nepritare pareiškėjos reikalavimams. Ji teigė, kad pareiškėjos apskaičiuota turtinė žala nebuvo tiksli, nes neatsižvelgta į visus jos, kaip darbuotojos, mokėtinus mokesčius.

125. Teismas pažymi, kad šioje byloje nustatė Pirmojo protokolo 1 straipsnio pažeidimą, ir mano, jog pareiškėja dėl padaryto pažeidimo patyrė turtinę žalą. Atsižvelgdamas į turimus dokumentus, Teismas mano, kad pareiškėjos patirtai turtinei žalai atlyginti tikslinga priteisti 94 370 EUR.

Teismas taip pat konstatuoja, jog pareiškėja neabejotinai patyrė išgyvenimų ir nusivylimą, nes valdžios institucijos pažeidė jos nuosavybės teises, tačiau mano, kad jos reikalaujama suma yra per didelė. Vadovaudamasis teisingumo pagrindais Teismas priteisia pareiškėjai 6 500 EUR neturtinei žalai atlyginti.

B. Bylinėjimosi ir kitos išlaidos

126. Pareiškėja taip pat reikalavo atlyginti 119 064 litų (LTL, 34 500 EUR) išlaidas, patirtas bylinėjantis vidaus teismuose, ir 38 720 LTL (11 200 EUR) išlaidas, patirtas bylinėjantis Teisme.

127. Vyriausybė nurodė, kad pareiškėjos reikalaujamos sumos yra ne tik nepagrįstai didelės, bet ir nebūtinai patirtos. Ji atkreipė dėmesį, kad pareiškėjos pateikti dokumentai tik patvirtina tam tikrus jos ir advokato susitarimus, tačiau nėra jokių dokumentų, kaip antai kvitai ar banko pavedimų kopijos, kurie patvirtintų, kad šios sumos iš tikrųjų buvo sumokėtos.

128. Remiantis Teismo praktika, pareiškėja turi teisę į bylinėjimosi išlaidų atlyginimą tik tuo atveju, jei įrodyta, kad jos iš tikrųjų patirtos, būtinos ir pagrįstos. Šioje byloje, atsižvelgdamas į turimus dokumentus ir pirmiau minėtus kriterijus, Teismas mano, kad pagrįsta priteisti 5 000 EUR sumą, kuri padengia visas išlaidas.

C. Palūkanų norma

129. Teismas mano, kad palūkanos turi būti skaičiuojamos pagal ribinę Europos Centrinio Banko skolinimo normą, pridedant tris procentus.

DĖL ŠIŲ PRIEŽASČIŲ TEISMAS

1. Balsų dauguma *skelbia*, kad skundai dėl pareiškėjos teisės į nekaltumo prezumpciją ir jos nuosavybės teisių apsaugą yra priimtini, o likusi peticijos dalis nepriimtina.
2. Penkiais balsais prieš du *nusprendžia*, kad buvo pažeistas Konvencijos pirmojo protokolo 1 straipsnis.
3. Penkiais balsais prieš du *nusprendžia*, kad pagal Konvencijos 6 straipsnio 2 dalį nekyla jokio atskiro klausimo.
4. Penkiais balsais prieš du *nusprendžia*,
 - a) kad valstybė atsakovė per tris mėnesius nuo tos dienos, kurią sprendimas taps galutinis pagal Konvencijos 44 straipsnio 2 dalį, turi sumokėti pareiškėjai šias sumas:
 - i) 94 370 EUR (devyniasdešimt keturis tūkstančius tris šimtus septyniasdešimt eurų) ir bet kokius taikytinus mokesčius turtinei žalai atlyginti;
 - ii) 6 500 EUR (šešis tūkstančius penkis šimtus eurų) ir bet kokius taikytinus mokesčius neturtinei žalai atlyginti;
 - iii) 5 000 EUR (penkis tūkstančius eurų) ir bet kokius taikytinus mokesčius bylinėjimosi ir kitoms išlaidoms atlyginti;
 - b) kad nuo minėtų trijų mėnesių pabaigos iki sprendimo įvykdymo dienos per įsipareigojimų nevykdymo laiką nuo minėtų sumų turės būti mokamos paprastosios palūkanos pagal ribinę Europos Centrinio Banko skolinimo normą, pridedant tris procentinius punktus.
5. Vienbalsiai *atmeta* kitus pareiškėjos reikalavimus dėl teisingo atlyginimo.

Surašyta anglų kalba ir paskelbta raštu 2020 m. balandžio 21 d., vadovaujantis Teismo reglamento 77 taisyklės 2 ir 3 dalimis.

Andrea Tamiatti
Kancleris

Jon Fridrik Kjølbro
Pirmininkas

SPRENDIMAS ANŽELIKA ŠIMAITIENĖ PRIEŠ LIETUVĄ

Pagal Konvencijos 45 straipsnio 2 dalį ir Teismo reglamento 74 taisyklės 2 dalį prie šio sprendimo pridedama teisėjų J. F. Kjølbros ir C. Ranzoni atskiroji nuomonė.

J. F. K.
A. N. T.

JUNGTINĖ PRIEŠTARAUJAMOJI TEISĖJŲ J. F. KJØLBRO IR F. RANZONI BENDRA NUOMONĖ

1. Deja, negalime pritarti daugumos nuomonei, kad pažeistas Pirmojo protokolo 1 straipsnis. Toliau pateikiame priežastis, kodėl manome, kad ši pareiškėjos skundo dalis turėjo būti paskelbta nepriimtina *ratione materiae* požiūriu, nes pareiškėja neturi „nuosavybės“, kaip tai suprantama pagal šią nuostatą (žr. sprendimo 96 punktą).

2. Net jei būtų galima daryti prielaidą, jog šioje byloje taikomas Pirmojo protokolo 1 straipsnis, nesutinkame su daugumos nuomone, kad tariamas įsikišimas buvo savavališkas ir todėl pažeidžiantis šią nuostatą (žr. sprendimo 112–115 punktus).

3. Nesutinkame ir su daugumos teiginiu, kad nereikia atskirai nagrinėti pareiškėjos skundo pagal Konvencijos 6 straipsnio 2 dalį (žr. sprendimo 121 punktą). Kadangi dauguma nevertina šios pareiškėjos skundo dalies, mes taip pat to nedarysime savo prieštaraujamoje nuomonėje.

Dėl Pirmojo protokolo 1 straipsnio taikymo ratione materiae požiūriu

4. 2006 m. vasario 21 d., pradėjus baudžiamąją bylą dėl kaltinimų piktnaudžiavimu tarnybine padėtimi ir dokumentų klastojimu atliekant teisėjo pareigas, pareiškėjai, Vilniaus miesto trečiojo apylinkės teismo teisėjai, buvo sustabdyti jos, kaip teisėjos, įgaliojimai ir ji negavo atlyginimo (žr. sprendimo 8 punktą), o išnagrinėjus drausminę bylą 2011 m. liepos 18 d. buvo atleista iš pareigų už tai, kad pažemino teisėjo vardą (žr. sprendimo 23 punktą).

5. Nutraukus baudžiamąją bylą prieš pareiškėją dėl baudžiamosios atsakomybės senaties termino (žr. sprendimo 12 punktą), pareiškėja pradėjo procesą, kuriame reikalavo sumokėti nesumokėtą atlyginimą už laikotarpį nuo 2006 m. vasario 21 d. iki 2011 m. liepos 18 d. Tačiau jos reikalavimas buvo atmestas – pirmiausia civilinėje byloje dėl atleidimo ir nesumokėto atlyginimo (žr. sprendimo 32–35 punktus), o vėliau civilinėje byloje dėl žalos atlyginimo (žr. sprendimo 55 punktą).

6. Pirmiausia reikia nustatyti, ar pareiškėjos reikalavimas dėl nesumokėto atlyginimo susijęs su „nuosavybe“, kaip tai suprantama pagal Pirmojo protokolo 1 straipsnį, nes tai yra šios nuostatos taikymo *sine qua non* sąlyga.

7. Vidaus teismuose ir Teisme pareiškėja savo reikalavimą, taigi ir tariamą „nuosavybę“, grindė Teismų įstatymo 47 straipsnio 3 dalimi. Pagal šios nuostatos redakciją, galiojusią 2006 m. vasario 21 d. (kai pareiškėjai buvo sustabdyti jos, kaip teisėjos, įgaliojimai nemokant atlyginimo), teisėjo įgaliojimai buvo atnaujinami ir sumokamas atlyginimas, „jei teisėjas pripažįstamas nekaltu“ baudžiamojoje byloje (žr. sprendimo 58 punktą); pagal 2011 m. liepos 18 d. galiojusią redakciją (kai pareiškėja buvo atleista) teisėjo įgaliojimai buvo atnaujinami ir sumokamas atlyginimas, jei „teismo

sprendimu baudžiamojoje byloje teisėjas nepripažįstamas kaltu“ (žr. sprendimo 58 punktą).

8. Pareiškėja teigė, kad nutraukus baudžiamąją bylą dėl baudžiamosios atsakomybės senaties termino ji turėjo teisę į atlyginimo kompensavimą. Šią poziciją užginčijo atsakovai civiliniame procese.

9. Sprendžiant, ar reikalavimas, šiuo atveju pareiškėjos reikalavimas, grindžiamas Teismų įstatymo 47 straipsnio 3 dalimi, apsaugotas Pirmojo protokolo 1 straipsnio, verta priminti nusistovėjusią Teismo praktiką, pagal kurią reikalavimas sudaro „turtą“, jei yra „<...> pakankamai įtvirtinta, kad jam taikomos Pirmojo protokolo 1 straipsnio garantijos. Šiame kontekste taip pat gali būti svarbu, ar byloje, dėl kurios skundžiasi, pareiškėjas turėjo „teisėtą lūkestį“ veiksmingai pasinaudoti savo teisėmis <...>“ (žr. *Kopecký prieš Slovakiją* [DK], Nr. 44912/98, § 42, ECHR 2004-IX).

10. Šiame kontekste verta priminti, kad „<...> negalima teigti, jog kyla teisėtų lūkesčių, jei ginčijamasi dėl tinkamo vidaus teisės aiškinimo ir taikymo, o nacionaliniai teismai vėliau atmeta pareiškėjo teiginius <...>“ (žr. sprendimą *Kopecký*, minėta pirmiau, § 50).

11. Kitaip tariant, Teismo praktikoje „<...> nenumatyta, kad „įtikinamas ginčas“ ar „įrodomas reikalavimas“ gali būti taikomas kaip kriterijus nustatant, ar pagal Pirmojo protokolo 1 straipsnį saugotinas „teisėtas lūkestis“. <...> Priešingai, Teismas mano, kad jei nuosavybinis interesas yra reikalavimo pobūdžio, jis sudaro „turtą“, tik jei tam yra pakankamas pagrindas nacionalinėje teisėje, pavyzdžiui, jei tai patvirtina nusistovėjusi vidaus teismų praktika“ (žr. sprendimą *Kopecký*, minėta pirmiau, § 52).

12. Pirmiau pateiktos citatos iš Teismo praktikos, mūsų nuomone, atspindi nusistovėjusią teismų praktiką, kuri yra arba turėtų būti lemiamą sprendžiant šią bylą (žr., pavyzdžiui, *Centro Europa 7 S.r.l. ir Di Stefano prieš Italiją* [DK], Nr. 38433/09, § 173, ECHR 2012; *Béláné Nagy prieš Vengriją* [DK], Nr. 53080/13, § 75, 2016 m. gruodžio 13 d.; *Radomilja ir kiti prieš Kroatiją* [DK], Nr. 37685/10 ir 22768/12, § 149, 2018 m. kovo 20 d.; *Bikić prieš Kroatiją*, Nr. 50101/12, §§ 49–56, 2018 m. gegužės 29 d.; ir *Basa prieš Turkiją*, Nr. 18740/05 ir 19507/05, §§ 83–103, 2019 m. sausio 15 d.).

13. Mūsų nuomone, tinkamai taikant Teismo praktiką darytina išvada, kad pareiškėja neturėjo „teisėto lūkesčio“, taigi ir „nuosavybės“, kaip tai suprantama pagal Pirmojo protokolo 1 straipsnį. Todėl nagrinėjama nuostata netaikytina.

14. Šioje byloje kyla aiškus ginčas tarp pareiškėjos ir valstybės atsakovės dėl tinkamo vidaus įstatymų nuostatų aiškinimo ir taikymo. Pareiškėjos reikalavimas ir argumentai buvo pateikti vidaus teismams, tinkamai išnagrinėti dviejuose civiliniuose procesuose ir galiausiai atmesti. Be to, pareiškėja rėmėsi tik atitinkamos nuostatos formuluote ir nenurodė jokios vidaus teismų praktikos, kuri pagrįstų jos pateikiamą vidaus įstatymų nuostatos aiškinimą. Turint tai omenyje, svarbu pabrėžti, kad Teismas neturi sukurti „nuosavybės“, kurios nėra ir kuri nėra pripažinta pagal vidaus teisę.

15. Dauguma nediskutavo apie minėtą teismų praktiką ir tiesiog sutiko su tuo, kaip pareiškėja aiškina Teismų įstatymo 47 straipsnio 3 dalį (žr. sprendimo 96 punktą). Mūsų šis praleidimas netenkina ir nesutinkame su menkais daugumos argumentais šiuo klausimu. Dėl pirmiau paaaiškintų priežasčių ir grįsdami savo poziciją nusistovėjusia Teismo praktika darome išvadą, kad pareiškėja tikrai galėjo turėti „lūkestį“ remdamasi pačios pateikiamu atitinkamos vidaus įstatymo nuostatos aiškinimu, tačiau jos reikalavimas nebuvo pakankamai pagrįstas, kad galėtų prilygti „teisėtam lūkesčiui“, kaip tai suprantama pagal Teismo praktiką. Taigi Pirmojo protokolo 1 straipsnis netaikytinas *ratione materiae* požiūriu.

Dėl įsikišimo teisėtumo pagal Pirmojo protokolo 1 straipsnį

16. Net darydami prielaidą, jog pareiškėja, remdamasi Teismų įstatymo 47 straipsnio 3 dalies formuluote, turėjo „teisėtų lūkesčių“, kaip tai suprantama pagal Teismo praktiką, mes pagarbiai nesutinkame, kad įsikišimas, t. y. pareiškėjos reikalavimo atmetimas dviejose civilinėse bylose vidaus teismuose, buvo savavališkas ir todėl neteisėtas.

17. Iš Teismo praktikos matyti, kad Teismas, vertindamas, ar įsikišimas buvo nustatytas įstatymo ir todėl teisėtas, paprastai sutinka su nacionalinių teismų vidaus teisės aiškinimu ir taikymu, nebent jis būtų „savavališkas ar akivaizdžiai nepagrįstas“.

18. Siekdamas tai iliustruoti, Teismas konstatavo:

„<...> įgaliojimas tikrinti, kaip laikomasi vidaus teisės, yra ribotas. Vidaus teisę aiškina ir taiko nacionalinės valdžios institucijos, visų pirma teismai, net ir tose srityse, kuriose taikytinas taisyklės „apima“ Konvencija, nes nacionalinės valdžios institucijos pagal savo pobūdį yra ypač tinkamos spręsti su tuo susijusius klausimus <...> Tai ypač galioja tokiais atvejais, kaip šis, kai byloje nagrinėjami sudėtingi vidaus teisės aiškinimo klausimai <...> Išskyrus atvejus, kai aiškinimas yra savavališkas ar akivaizdžiai nepagrįstas, Teismo vaidmuo apsiriboja įsitikinimu, ar aiškinimo padariniai yra suderinami su Konvencija <...>“ (žr. sprendimą *Radomilja*, minėta pirmiau, § 149).

19. Nurodytas principas, susijęs su sąvoka „savavališkas ar akivaizdžiai nepagrįstas“, yra įtvirtintas Teismo praktikoje, įskaitant bylas, susijusias su Pirmojo protokolo 1 straipsniu (žr., pavyzdžiui, *Fredin prieš Švediją* (Nr. 1), 1991 m. vasario 18 d., § 49, serija A, Nr. 192; *Håkansson ir Sturesson prieš Švediją*, 1990 m. vasario 21 d., § 47, serija A, Nr. 171-A; *Beyeler prieš Italiją* [DK], Nr. 33202/96, § 108, ECHR 2000-I; *Baklanov prieš Rusiją*, Nr. 68443/01, §§ 42–47, 2005 m. birželio 9 d., ir *Jahn ir kiti prieš Vokietiją* [DK], Nr. 46720/99 ir dar 2, § 86, ECHR 2005-VI).

20. Daugumos nuomone, pareiškėja negalėjo numatyti, kad „nesant apkaltinamojo nuosprendžio“ jai nebus sumokėtas atlyginimas už nušalinimo baudžiamojo proceso metu laikotarpį (žr. sprendimo 115 punktą). Kitaip tariant, dauguma, remdamasi įstatymo 47 straipsnio 3 dalies formuluote, tik patvirtina pareiškėjos pateiktą šios nuostatos aiškinimą. Dauguma teigia, kad

vidaus teismai, atmesdami pareiškėjos reikalavimą, „ pridėjo papildomą įstatymo elementą“, kurio nebuvo Teismų įstatymo 47 straipsnio 3 dalyje, ir kad vidaus teismų argumentai „nebuvo tikslūs ir nuoseklūs“ (žr. sprendimo 112 ir 113 punktus). Deja, negalime sutikti su daugumos argumentais.

21. Pareiškėjos padėtis, baudžiamąjį procesą nutraukus dėl baudžiamosios atsakomybės senaties termino, nebuvo tiesiogiai reglamentuota Teismų įstatymo 47 straipsnio 3 dalies tekste – nei formuluotėje, kuri galiojo pareiškėjos įgaliojimų sustabdymo metu 2006 m., nei formuluotėje, kuri galiojo atleidžiant pareiškėją iš darbo 2011 m. Jau minėta, kad pagal 2006 m. galiojusią redakciją teisėjo įgaliojimai buvo atnaujinami ir atlyginimas sumokamas, jei teisėjas „pripažįstamas nekaltu“. Pagal 2011 m. galiojusią redakciją teisėjo įgaliojimai atnaujinami ir atlyginimas sumokamas, jei teisėjas „nepripažįstamas kaltu“.

22. Kitaip tariant, vidaus teismai turėjo priimti sprendimą dėl reikalavimo, kylančio situacijoje, kuri tiesiogiai nebuvo sureguliuota šios nuostatos formuluotėje. Jiems teko įvertinti, ar situacija, kurioje baudžiamasis procesas nutrauktas dėl baudžiamosios atsakomybės senaties termino, t. y. nepriėmus nei išteisinamojo, nei apkaltinamojo nuosprendžio, gali būti prilyginama teisėjo „išteisinimui“ arba „nepripažinimui kaltu“ arba sutapatinama su jo „išteisinimu“ arba „nepripažinimu kaltu“. Abiejose bylose vidaus teismai rėmėsi Teismų įstatymo 47 straipsnio 3 dalies formuluote, galiojusia 2011 m., kai pareiškėja buvo atleista iš darbo, ir išsamiai pagrindė savo sprendimus (žr. sprendimo 28, 33 ir 55 punktus).

23. Neatlikę išsamios vidaus teismų sprendimų analizės, nesuprantame, kaip jų pateikiamas Teismų įstatymo 47 straipsnio 3 dalies aiškinimas ir taikymas gali būti apibūdinamas kaip „savavališkas ar akivaizdžiai nepagrįstas“ (pažymime, kad dauguma rėmėsi tik tuo, kad aiškinimas buvo „savavališkas“).

24. Dauguma kritikuoja vidaus teismus dėl to, kad jie įtraukė arba pridėjo elementą, kurio nebuvo Teismų įstatymo 47 straipsnio 3 dalyje, t. y. ar įgaliojimų sustabdymas buvo „nepagrįstas“ (žr. sprendimo 112 ir 113 punktus). Šią formuluotę galima rasti 2012 m. birželio 7 d. apygardos teismo sprendime (žr. sprendimo 28 punktą), tačiau apygardos teismas ją vartojo aiškindamas teisinių sąlygų, numatytų Teismų įstatymo 47 straipsnio 1 dalyje, prasmę. Tai atsispindi apygardos teismo formuluotėje („<...> ši norma yra skirta <...>“). Panašią formuluotę galima rasti ir 2016 m. balandžio 20 d. Lietuvos apeliacinio teismo nutartyje (žr. sprendimo 55 punktą), kurioje jis minėjo „nepagrįstai apribotus įgaliojimus“, tačiau ši nuoroda taip pat padaryta aiškinant Teismų įstatymo 47 straipsnio 3 dalies teises sąlygas. Tai atsispindi Lietuvos apeliacinio teismo vartojamoje formuluotėje („<...> tiksliniu požiūriu ši norma yra <...>“).

25. Kaip jau minėta, vidaus teismai turėjo priimti sprendimą dėl reikalavimo, kuris nebuvo tiesiogiai sureguliuotas nagrinėjamos nuostatos formuluotėje. Todėl nenuostabu, kad jie turėjo ne tik remtis nuostatos tekstu,

bet ir aiškinti ją atsižvelgdami į Teismų įstatymo 47 straipsnio 3 dalyje nustatytų teisinių sąlygų tikslą ir prasmę. Nėra svarbu, ar Teismas sutinka su vidaus teismų aiškinimu ir taikymu, ir, mūsų nuomone, toks vidaus teisės aiškinimas ir taikymas toli gražu nėra „savavališkas ar akivaizdžiai nepagrįstas“.